

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMATNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

2013

Kristina Kuboková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

**VLIV ŽÁRLIVOSTI NA STABILITU
PARTNERSKÉHO VZTAHU**

Bakalářská práce

Kristina Kuboková

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Klapilová, Ph.D.

Praha 2013

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně za použití uvedených pramenů a literatury. Všechny byly řádně odcitovány. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Současně dávám svolení k tomu, aby byla tato práce zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 30. dubna 2013

Kristina Kuboková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Kateřině Klapilové, Ph.D. za cenné rady a pomoc, kterou mi poskytla nejenom v rámci této práce, ale i v průběhu celého bakalářského studia na Fakultě humanitních studií. Děkuji za trpělivost a čas, který mé práci věnovala.

Obsah

Úvod.....	5
I. Teoretická část	7
1. Žárlivost	7
1.1. Přehled definic žárlivosti.....	7
1.2. Typy žárlivosti.....	8
1.3. Pohlavní rozdíly v žárlivosti	13
1.4. Emoce při žárlivosti	16
2. Prediktory stability partnerství.....	17
2.1. Láska	19
2.1.1. Definice a typy lásky	19
2.1.2. Láska a žárlivost	21
2.1.3. Láska a stabilita partnerství	22
2.2. Spokojenost v partnerském vztahu.....	23
2.2.1. Spokojenost a žárlivost	24
2.2.2. Spokojenost a stabilita	25
2.2.3. Sexuální spokojenost	25
2.2.4. Partnerská spokojenost a atraktivita.....	26
2.3. Závazek	27
2.3.1. Závazek a žárlivost	28
2.4. Attachment	29
2.4.1. Attachment a stabilita partnerského vztahu	29
2.4.2. Osobnost a vliv na partnerský vztah	30
3. Stabilita a žárlivost.....	32
II. Empirická část.....	35
4. Cíle výzkumu	35
4.1. Hypotézy	35
5. Materiál a metody	36
5.1. Design výzkumu.....	36
5.2. Výběr participantů.....	36

5.3.	Výzkumné nástroje.....	37
5.3.1.	Popis přihlašování účastníků do systému Qualtrics.....	37
5.3.2.	Dotazník partnerské přizpůsobivosti.....	38
5.3.3.	The Anticipated Sexual Jealousy Scale	39
5.4.	Předvýzkum.....	40
5.5.	Průběh výzkumu.....	40
5.6.	Metody vyhodnocování dat.....	41
6.	Analýza dat	42
6.1.	Popis souboru	42
6.2.	Deskriptivní údaje o spokojenosti respondentů z prvního a druhého testování	42
6.3.	Změna partnerské spokojenosti mezi sezením 1 a 2	45
6.4.	Změna žárlivosti mezi sezením 1 a 2	46
6.5.	Změna spokojenosti ve vztahu na základě délky vztahu.....	51
7.	Diskuse.....	55
	Závěr	58
	Seznam použité literatury	59
	Přílohy.....	70
	Seznam tabulek	70
	Seznam grafů	71

Úvod

Partnerský život je jeden z nejdůležitějších aspektů v životě člověka, který se týká téměř každého jedince na světě. Volba partnera pro dlouhodobý vztah má výrazný dopad na následný život jedince, a z tohoto důvodu se snažíme hledat pro nás nejvhodnějšího partnera.

Fungující a spokojený partnerský vztah je ovlivněn velkým množstvím proměnných, ať už se jedná o osobnostní rysy jedinců, společenské prostředí, ze kterého pocházejí, hodnotové orientace a postoje partnerů, poskytování lásky a podpory, partnerskými očekáváními či plány do budoucnosti (Canary & Stafford, 1992; Sprecherová, 1988; McNulty et al., 2008). Existuje mnoho studií zabývajících se zkoumáním výběru partnera na základě našich rozhodnutí (může to být fyzická i psychická podobnost, podobný věk, intelektuální schopnosti, vzdělání, osobnostní charakteristiky, socioekonomický status, fyzická atraktivita a mnoho dalšího (např. Berezkei et al., 1996)).

Má práce je zaměřena na popis faktorů majících vliv na stabilitu dlouhodobého partnerského vztahu (např. láska, spokojenost, závazek, attachment) v případě, že si jedinec vhodného partnera již našel, jedná se zároveň o faktory, které ovlivňují spokojenost v partnerském vztahu.

Zvláštní pozornost věnuji faktoru partnerské žárlivosti. Vědecký pohled na žárlivost se různí, proto existují studie zabývajících se žárlivostí jako negativním faktorem ovlivňující spokojenost ve vztahu a také naopak můžeme nalézt studie, které tvrdí, že vliv žárlivosti má pozitivní vliv na partnerský vztah (Buss, 1999). Žárlivost je velice široký pojem, který každý může chápat jinak a i některé odborné výklady se liší. Žárlivost v nás může vzbudit několik typů obav, a ty můžeme rozdělit např. do těchto skupin: 1) žárlivost jako reakce na ohrožení sebeúcty, 2) reakce na ohrožení romantického vztahu, 3) žárlivost jako prostředek k přivlastnění si druhého, 4) žárlivost jako důsledek předtuchy, že něco není v pořádku (White a Mullen, 1989).

V teoretické části této práce dochází ke konceptualizaci pojmu žárlivost, kategorizující její typy, reflektována je také role genderu/pohlaví na žárlivostní reakce. Dále také jaké emoce žárlivost vzbuzuje v aktérech. Následně se věnuje prediktorům stability partnerství (zvláštní pozornost věnuji lásce, spokojenosti, závazku a attachmentu v partnerském vztahu)

a jejich vliv vždy na žárlivost a na stabilitu partnerského vztahu. V závěru teoretické části detailněji rozebírám, jak má žárlivost vliv na stabilitu partnerského vztahu především dle studií Sheetse a kol. (1997) a Goodboye (2012).

Cílem empirické části této práce bude zhodnotit na základě longitudinálního výzkumu na českých respondentech, jakou roli hraje žárlivost u nich na stabilitu jejich partnerského vztahu. Jaká míra žárlivosti ovlivňuje spokojenost ve vztahu. Jestli partnerství s nižší mírou výchozí žárlivosti se spíše rozpadnou, a jak se změnila spokojenost v jejich partnerství od doby prvního testování.

I. Teoretická část

1. Žárlivost

1.1. Přehled definic žárlivosti

Hned na začátku této kapitoly je třeba vyjasnit vztah mezi dvěma příbuznými emocemi, zejména z toho důvodu, že bývají laiky i odbornými autory někdy zaměňovány – a to závistí a žárlivostí (v mojí práci se budu zabývat žárlivostí). Závist (*envy*) je odvozena od latinského slova *invidere* (pohlížet na jinou osobu se zlobou), toužit po majetku druhých (Salovey & Rodin, 1986, 1989). Slovo žárlivost (*jealousy*) má kořeny v řeckém slově *zealous*. Je charakterizována upínáním na určité osobě či objektu, kdy dochází k domněni nebo podezření ze ztráty této osoby. V momentě, kdy rival ohrozí náš stálý vztah, vzbudí to pocity jako je zlost, strach, žal (DeSteno & Salovey, 1995).

Definice žárlivosti jsou různé podle míry afektivních, kognitivních, behaviorálních či situačních charakteristik. Setkáváme se se čtyřmi typy definic (Mullen & White, 1989):

- 1) žárlivost jako reakce na ohrožení sebeúcty
- 2) reakce na ohrožení romantického vztahu
- 3) žárlivost jako prostředek k přivlastnění si druhého
- 4) žárlivost jako důsledek předtuchy, že něco není v pořádku

Žárlivost v partnerském vztahu je Whitem a Mullenem (1989) definována jako „komplex myšlenek, emocí a činů, které jsou následkem ztráty či ohrožení sebeúcty a/nebo existence či kvality romantického vztahu. Vnímaná ztráta nebo ohrožení vzniká vnímáním skutečné nebo potenciální romantické náklonnosti mezi naším partnerem a (možná imaginárním) rivalem“ (White & Mullen, 1989, 2007 s. 27). Autoři dále uvádějí, že vnímání možnosti rozvinutí rivalského vztahu je silné stejně tak jako vnímání skutečného, existujícího rivalského vztahu. Žárlivost je tedy sycena úzkostí a obavami ze ztráty partnera bývá spojena s nejistotou o citech protějšku.

Dijkstra a Buunk (2000) uvádějí definici obdobnou. Podle nich je žárlivost spouštěna buď ohrožením vztahu, ztrátou partnera anebo rozpadem vztahu, kterého si vážíme a to kvůli smyšlenému nebo skutečnému novému partnerovi (Buunk & Dijkstra, 2000). Předpokládá se, že pocity vyvolané žárlivostí pramení částečně z porovnávání vlastností ohrožované osoby

s vlastnostmi rivala. V případě, že je rival v těchto porovnávaných vlastnostech lepší, poté je brán jako skutečné ohrožení vztahu a následně vyvolá pocity žárlivosti (Buss et al., 2000).

Existují však i autoři, kteří pohlížejí na žárlivost jako na samostatnou emoci (Sabini & Silver, 2005) (většina autorů ji považuje za směs základních emocí). Je hodně obdobná pocitům jako je strach, podezření, nedůvěra, úzkost, vztek může však obsahovat i pocity zrady, samoty, výhrůžky či zavržení. Předpokládá se, že je z části vyvolávána srovnáváním charakteristik vlastních s rivalovými a teprve v momentě, kdy si jedinec uvědomí kvality rivala, poté může pocítit ohrožení vztahu a následovné pocity žárlivosti (Buss a spol., 2000; Dijkstra & Buunk, 1998).

Podle Nakonečného (1997) je žárlivost přirozenou složkou erotického vztahu, která má různé motivy. Z biologického pohledu je tendence samců útočit na jiné samce téhož druhu poměrně vysvětlitelná. Samci si chrání svoji samičku, aby si byli jisti, že budou reprodukovány jejich geny.

„U člověka, u něhož prošly pohlavní vztahy dlouhým historickým vývojem a byly kultivovány, se uplatňují také další motivy (vlastnictví, komplex méněcennosti), ale i projekce vlastních tendencí k nevěře (nevěrní a v představách se nevěrou zabývající jedinci podezírají často své erotické partnery z téhož chování a z těchže úmyslů). Žárlivost má tedy evoluční základ v „sobectví genů“, ale i v různých komplexech a v projekci“ (Nakonečný, 1997, s. 82).

Podle Hyhlíka a Nakonečného (1977) je žárlivost zvláštní formou úzkosti, je to obava ze ztráty zájmu a náklonnosti, která je doprovázená pocitem nejistoty. Tento pocit je zřejmě pozůstatek z doby, kdy jedinec musel o partnera bojovat a sdružuje komplex pocitů z možné ztráty či z představ, že nebyl partner zcela získán.

1.2. Typy žárlivosti

V literatuře se setkáváme s mnoha různými děleními žárlivosti. Ve své práci bych zmínila 1) dělení žárlivosti na preventivní a reaktivní, přičemž vycházím z prací Buunka (1997) a Klapilové (2005), 2) rozšířené rozdělení je na žárlivost sexuální a emocionální (také Buunk, 1997), 3) podle White a Mullena (1989) na žárlivost normální reaktivní, patologickou reaktivní a symptomatickou a 4) poslední rozdělení, které uvedu, bude Freudovo (1922) na normální, projekční a bludnou.

- 1) Žárlivost se neobjevuje pouze v případě, že došlo již k nevěře, v mnoha případech si mohou jedinci pouze všimnout možného rivala bez toho aniž by k nevěře již došlo. V takovém případě se jedná o *preventivní žárlivost*. Při tomto typu žárlivosti se partner snaží svému partnerovi zabránit v blízkém styku s jinými osobami a reaguje až přehnaně, když by o jejího/jeho partnera měl zájem někdo třetí (Buunk, 1997; Parrot, 1991; Pfeiffer & Wong, 1989). Obecně můžeme žárlivost definovat jako negativní emoci, jako odpověď na partneru nevěru – *reaktivní žárlivost*, nebo může mít formu úzkostné či podezřívavé žárlivosti, při které si jedinec vytváří představy o svém partnerovi, který se zaplete s někým jiným, což vede k obsesivní úzkosti, znepokojení, podezřívání a strachu (Barelds & Barelds-Dijkstra, 2007; Buunk, 1991; Rydell & Bringle, 2007).

Ve studii Klapilové (2005) bylo identifikováno celkem 36 rozdílných taktik tzv. *mate-retention* (taktiky, které muži používají k udržení partnerky ve vztahu). Ve skupině **preventivních taktik** bylo identifikováno celkem 21 strategií udržování dlouhodobého partnerství. Jako nejpoužívanější byly identifikovány taktiky: *Je milý, pozorný, zajímá se o partnerku*. **Reaktivních taktik**, které se objevují jako bezprostřední reakce na ohrožení partnerství ze strany třetí osoby, bylo identifikováno 24. Nejpoužívanější reaktivní taktikou byla *kontrola a hlídání*.

- 2) Evoluční psychologové rozdělují žárlivost na dva druhy a to sexuální a emocionální (Buss, 1992). Spouštěčem sexuální žárlivosti je možné ohrožení vztahu sexuální nevěrou ze strany partnera (Se sexuální žárlivostí se setkáváme spíše u mužů, kteří se obávají partnerčina sexuálního styku a následného otěhotnění s rivalem, které by tak mohlo vést k vychovávání cizího potomka. V případě sexuální nevěry převažují pocity vzteku a zrady, viz dále.), kdežto emocionální žárlivost pramení z nevěry emocionální (Emocionální nevěra je více stresující pro ženy než muže. Jedná se o případy, kdy by muž mohl začít investovat své zdroje, péči atd. např. do jiné rodiny a nemusel by tak zajistit přežití jejich potomků do dospělosti v tomto případě převažují stavy smutku, vzteku a strachu) (Buunk et al., 2004). Se sexuální žárlivostí se více setkáváme u mužů než u žen (viz kap. Pohlavní rozdíly v žárlivosti). Napříč všemi kulturami se obecně setkáváme s muži, kteří právě kvůli sexuální nevěře ukončí dlouhodobý partnerský vztah (nebo fyzicky partnerku ohrozí, či zavraždí) (např. Betzing, 1989; Daly & Wilson, 1988; Levy et al, 2006).

I přesto, že se moje práce nezabývá patologickou žárlivostí (někdy také v literatuře zmiňovaná jako morbidní žárlivostí, Othellův syndrom, žárlivostně-paranoidní syndrom, erotický žárlivostní syndrom) je třeba se krátce zmínit o rozdílu mezi romantickou žárlivostí a žárlivostí patologickou.

3) V literatuře White a Mullen (1989) například rozdělují žárlivost do tří skupin podle míry existence racionálního důvodu pro vznik žárlivostní reakce:

a) Normální reaktivní žárlivost

- „...normální osoba se snaží najít pro žárlivost nějaké řešení, ale patologický jedinec si morbidně libuje v tom, že utrpení schválně prodlužuje.“
- „...žárlivost zůstává v mezích normality tak dlouho, dokud vyjadřuje konfliktní situaci, kterou je jedinec schopen ovládat a překonávat ve vývoji své osobnosti. Patologickou se stává tehdy, když nabývá charakteristik jakési osobnostní fixace, která se v milostném vztahu projevuje tak, že vyžaduje úplné podřízení partnera“ (White & Mullen, 2006).

b) Patologická reaktivní žárlivost

- „*Patologicky reaktivní žárlivost se liší od normální (která je také reakcí na určitý podnět) intenzitou reakce a také přítomností základní predispozice tvořené osobnostní či duševní poruchou. Existuje jakási provokace (např. spatření manželky s jiným mužem v autě), která mohla ospravedlnit určité podezření, nikoliv však extrémní reakci (jakou je např. pokus o sebevraždu). Pro lepší pochopení hranice mezi bludnou (patologickou) a normální žárlivostí lze říci, že blud je poznatelný tehdy, když původ přesvědčení je očividně bizarní a nepochopitelný a uváděné důkazy idiosynkratické a mimo veškerá obvyklá pravidla logiky a shody*“ (White & Mullen, 1989).

c) Symptomatická žárlivost

- Symptomatická žárlivost je taková, jejíž vznik závisí na duševní poruše a žárlivost je manifestací této základní patologie. Průběh žárlivosti v této situaci je úzce spjatý s rozvojem poruchy, která je její nutnou, ne-li dostatečnou příčinou. „*Symptomatická žárlivost je charakterizována následujícími prvky: 1) Základním procesem, většinou ve formě duševní*

poruchy, jako je schizofrenie nebo organická psychóza, která se rozvine před žárlivostí nebo současně s ní. 2) Průběhem a vývojem, který lze racionálně vztáhnout z velké části na rozvoj základní poruchy. 3) Přítomnost klinických rysů základního procesu, které se objevují spolu se žárlivostí. 4) Absenci jakékoliv provokace, kterou bychom mohli racionálně vztáhnout na obavy z nevěry“ (White & Mullen, 2006).

4) Freud (1922) rovněž uvádí rozdělení do tří skupin a to na:

a) Normální žárlivost (opodstatněná, rival skutečně existuje)

- Sestává ze zármutku nad skutečnou (potenciální) ztrátou milované osoby, narcistického zranění, hněvu na rivala, podnětů k soupeření a sebekritiky, založené na oidipovském komplexu a sourozenecké rivalitě, přičemž vysoká intenzita emocí odráží nevědomé, znovu probuzené, dosud potlačené nevyřešené konflikty – ty jsou všudypřítomné, což Freuda vedlo k závěru, že ti, kdo málo žárí, prošli obzvláště bolestivým potlačením konfliktů v dětství, tím silnější ale budou tyto konflikty v nevědomí (předoidipovské dítě je bisexuální – vykazuje náklonnost k rodiči stejného i opačného pohlaví – tyto pocity jsou také potlačeny, ale mohou se znovu objevit v podobě vědomé či nevědomé náklonnosti ke svému rivalovi v dospělé žárlivosti). Nicméně emocionální aspekty jsou u chlapců a dívek odlišné: zatímco chlapec miluje matku/pečovatelku, prožívá úzkost z kastrace a nenávidí otce/rivala (Oidipův komplex), dívka matku / pečovatelku současně miluje i nenávidí (jako rivala) a miluje otce (Elektřin komplex) – v ideálním případě se dítě identifikuje s rodičem opačného pohlaví a konflikt se vyřeší. Nicméně oproti mužům, kteří budou v dospělosti vůči rivalům cítit spíše jen negativní emoce, budou ženy ohledně rivalů rozpolcenější. V rámci partnerských vztahů některých jedinců se pak jako ústřední téma opakovaně vrací potlačené oidipovské a sourozenecké konflikty. Tuto charakterovou patologii, psychoanalýza interpretuje jako důsledek konfliktů v období předoidipovském či oidipovském. Manifestovat se mohou dvěma způsoby: neustále se vracejícím neurotickým vzorcem v podobě nutkání vyhledávat situace, jejichž účelem je nepřímou zvládnout nevědomé úzkosti z dětství (úspěchu však brání skutečnost, že pravý konflikt zůstává potlačený) nebo patologií

charakterovou, jejímž důsledkem je jakési ustrnutí člověka v poloze chronické potřeby sebe-obohacující lásky ze strany ostatních a nedůvěry k ostatním. Lidé s touto patologií potřebují v dospělosti obdiv od ostatních kvůli křehkému pocitu vlastní hodnoty – vztahy se stávají prostředkem k zajištění sebeúcty a sebepojetí či obrany proti sebenenávisti, nevědomě však ožívují předoidipovskou a oidipovskou situaci, kdy prožívali ztrátu lásky a závislost na agresorech (Freud, 1991).

b) Projekční žárlivost (je důsledkem vlastní nevěry nebo nutkání k ní)

- Projekce je jakousi obranou před vinou vzešlou z heteroerotické přitažlivosti k ostatním, jejíž intenzita souvisí s předoidipovskými předchůdci a oidipovskou dynamikou superega. Útoky superega zvyšují potřebu obrany prostřednictvím potlačení, popření či projekce. V případě projekce do milované osoby, je vědomá zkušenost taková, že milovaný je nebo může být přitahován rivalem. Žárlivec pak může útočit spíše na milovaného než na sebe, nebo se může identifikovat se svým partnerem a pokusit se zvládnout svůj vlastní nevědomý konflikt tak, že se vyrovná s předpokládanou přitažlivostí partnera (Freud, 1991).

c) Bludná žárlivost (hlavním rysem je homosexuální náklonnost)

- I v tomto případě jsou erotické podněty projektovány do milované osoby, jsou však homoerotické povahy (každá bludná žárlivost je obranou proti homoerotickým podnětům (Freud, 1922/55), jež v důsledku silnějšího útoku superega vyvolávají intenzivnější úzkost než podněty heteroerotické, aby se zabránilo jejímu vniknutí do vědomí, měla by obrana proti němu být důraznější, včetně vážného (bludného) zkreslení reality. Skryté přání však terapii silně vzdoruje a žárlivost je provázena paranoiou (dalším důsledkem obrany proti homoerotickým podnětům) (Smith 2000).

1.3. Pohlavní rozdíly v žárlivosti

V rámci tématu práce je nutné zmínit tematiku pohlavních rozdílů v žárlivosti. V rámci rozsáhlého studia žárlivosti je tato problematika neopomenutelná a lze ji podle autorů vysledovat v několika oblastech: evoluční, kulturní i jejich kombinaci.

Většina provedených studií přichází s tvrzením, že se muži a ženy neliší v rozsahu intenzity žárlivostní reakce (White & Mullen, 1989; Buss, 1999 2000). Zato však byly popsány rozdíly v povaze žárlivosti mezi pohlavími.

Zdá se, že muži a ženy se liší zejména tím, jaké situace v nich vyvolávají žárlivost a v tom, co považují za ohrožení jejich partnerského vztahu. Konkrétně bylo potvrzeno, že muži jsou obezřetnější k mimopartnerským sexuálním vztahům partnerky a ženy zaměřují svoji pozornost na to, aby s ní a rodinou muž trávil dostatek času. Výsledky evolučně psychologických výzkumů vypovídají o tom, že muži jsou mnohem více stresováni sexuální nevěrou, kdežto pro ženy je více stresující nevěra emocionální (Buss et al., 1992; Buunk et al., 1996). Výzkumy byly provedeny tzv. *forced choice* designem (respondent je nucen vybrat si mezi dvěma představami tu, která je více stresující). První představou je vlastní partner při sexuálním styku s jinou osobou, druhou je vlastní partner, který navazuje silný emocionální vztah s jinou osobou. Výzkum byl proveden napříč třemi kulturami (USA, Německo, Holandsko). Odlišnosti byly zaznamenány pouze ve velikosti rozdílu v hodnocení mezi pohlavími, přičemž ve studii provedené v USA byl prokazatelně nejvyšší (Buunk et al., 1996). Tyto výsledky byly také potvrzeny studií fyziologických projevů při výše uvedených představách (Buss, 1992). Pokud si respondent představoval svého partnera při sexuálním styku s jinou osobou, byla u mužů vyzorována zvýšená srdeční frekvence a kožní vodivost. U žen byly pozorovány silnější reakce u nevěry emocionální. Podle Busse (1999) se tedy muži a ženy liší především v typu ohrožení vztahu spouštějící žárlivost. Pro muže to je sexuální nevěra a pro ženy spíše nevěra emocionální. Potvrdily to i studie provedené ve Spojených státech, Švédsku, Nizozemí, Japonsku, Německu, Korey. Buss dále uvádí, že rozdíly ve faktorech vyvolávajících žárlivost u opačných pohlaví jsou pravděpodobně pro lidi univerzální.

Studie používající design typu *forced choice* ovšem bývají často zpochybňovány. Někteří vědci poukazují na fakt, že sexuální a emocionální nevěra často koreluje a lidé mají tendenci být ovlivňováni tím, s kým sexuálně žijí a naopak.

Tyto pohlavní rozdíly mohou být vysvětlovány pomocí evolučních teorií, které vysvětlují zvýšený důraz mužů na kompetici v jiném než vztahovém kontextu tendencí žen hledat u mužů signály ctižádosti, pracovitosti a obstarávání zdrojů (Buss, 1989). Z hlediska sociokulturního naopak primárně souvisí se sociálně definovanou rolí pohlaví (ženy, se oproti na kariéru orientovaným mužům zaměřují především na udržování vztahů). Podle autorů Sagarina a Guadagno (2004) jsou výsledky jejich studií v souladu s oběma perspektivami (jsou-li tyto pohlavní rozdíly univerzální napříč kulturami, lze u nich předpokládat evoluční původ).

Ze dvou výzkumů (Geary et al., 2001 a Krug et al., 1996) byly zjištěny změny v intenzitě žárlivosti u žen v průběhu jejich menstruačního cyklu. V průběhu celého cyklu uvádějí ženy emocionální nevěru jako více stresující než nevěru sexuální. V plodném období menstruačního cyklu ženy vykazují signifikantně vyšší intenzitu žárlivosti. Ženy užívající hormonální antikoncepci vykazovaly i vyšší sexuální žárlivost. Autoři proto přicházejí s vysvětlením a to, že se emocionální žárlivost u žen vyvinula jako obranný mechanismus proti ztrátě partnera, který je hormonální antikoncepcí narušován (Geary et al., 2001).

Z evolučního pohledu je mužská sexuální žárlivost vysvětlována jako ochrana před investováním zdrojů, energie na výchovu do cizího potomka. Vzhledem k tomu, že ovulace u žen není snadno vědomě detekovatelná (jako např. u šimpanzů) se předpokládá, že byli v evoluci zvýhodněni ti muži, kteří si střežili partnerku tak, aby nedošlo k tomu, že by otěhotněla s jiným mužem a on by tak musel investovat své zdroje do cizího potomka. Z výzkumu Bakera a Bellise (1995) vyšlo, že až 13% mužů se mylně domnívá, že jsou otcem svého potomka. Emocionální žárlivost u žen je vysvětlována obavou ženy, aby nepřišla o partnera, který se o její potomky stará, a tak nezačal dělit svoje zdroje mezi další (Buss, 1999).

Z evolučního hlediska se předpokládá, že se ženy a muži budou lišit situacemi, které v nich vyvolávají pocity žárlivosti. Je to tím, že obecně si ženy a muži váží více jiných vlastností. Například ženy více přitahují muži vůdčí, sebevědomí, iniciativní, extrovertní, autoritativní, a kteří díky těmto vlastnostem dosáhnou v budoucnu vysokého postavení (Sadalla et al., 1987). Ženy si také všímají některých charakteristik fyzického vzhledu, jako je výška, muskulatura, síla, výrazné čelisti (související s dominancí muže) (Buss & Schmitt, 1993 & Schmitt, 1995). Celkově se zdá, že je pro ženy společenský status důležitější než fyzická stránka jedince což odráží preference ženy, které především spočívají v nalezení partnera, který se postará o jejich potomky a zajistí jim dostatečnou ochranu a zdroje.

Pro muže je naopak důležitá fyzická atraktivita ženy, podle které si naši předci partnerky vybírali, protože poukazovala na plodnost ženy.

Z výzkumu Dijkstry a Buunka (2002) o rozdílech mezi ženami a muži v situacích vyvolávajících žárlivost vyšlo, že muži budou více žárlit na rivala (na rozdíl od žen), který má více peněz, lepší smysl pro humor, je fyzicky silnější, starší, větší, který má širší ramena, více svalů, hezčí auto či motorku, je lepší bavič, svůdník, lépe skládá komplimenty, je více asertivní, sebestředný, drsnější, vyšší a mohutnější. Na druhé straně ženy více než muži žárlí na to, když má jejich sokyně atraktivnější tělo a obličej, má lepší postavu, krásnější nohy, užší pas, když je lépe oblečená, štíhlejší, spoře oblečená, když má lepší boky, je drobnější a také jsou ženy více žárlivé než muži, když je jejich sokyně elegantnější (Dijkstra & Buunk, 2002).

I přesto, že jsou faktory vyvolávající žárlivost téměř univerzální, rozdíly se v nich najdou. Studie uskutečněná A. P. Buunkem a jeho kolektivem (2011), vycházela z nizozemské studie provedené Dijkstrou a Buunkem (2002). Rozhodli se zkoumat pohlavní rozdíly v žárlivosti ve Španělsku a Argentině s určitými vlastnostmi rivala. Obecně Španělé a Argentinci v porovnání s Nizozemci, měli tendenci vykazovat více pozitivních než negativních emocí a osobnostní důvěry. Zkoumanými faktory byla *fyzická atraktivita* (zvláště potom ženská atraktivita – krásné nohy, boky, křehká a ladná postava...), *fyzická dominance* (šířka ramen, muskulatura, fyzická síla...) a *sociální vliv a dominance* (autorita, vzdělání, popularita...), *sociální vlastnosti* (kdo dokáže lépe naslouchat, je ohleduplnější, citlivý k potřebám partnera, má lepší smysl pro humor...). Z analýzy vyšlo, že Španělé a především Španělky jsou obecně více žárliví/é než Argentinci a to především pokud se jednalo o lepší sociální vlastnosti, sociální vliv a dominanci. Pravděpodobným důvodem je, že ženy ze Španělska a Latinské Ameriky se cítí ohroženy ženami, které jsou dominantní a nezávislé (Buunk et al., 2011).

Výzkum Sagarina a spol. (2002) se také zabýval pohlavními rozdíly v žárlivosti. Bylo potvrzeno, že se muži a ženy liší v žárlivosti (mužům více vadí nevěra sexuální a ženám emocionální). Dále zkoumali, jak se muži a ženy liší v žárlivosti, pokud by v případě nevěry šlo o nevěru s někým stejného pohlaví. Vzhledem k tomu, že v takovém případě nedochází ke znepokojujícím reprodukčním následkům, tak u obou pohlaví byla žárlivost nižší. Například rozdíl v rozrušení při sexuální nevěře, pokud se jednalo o někoho opačného pohlaví byl 44/86 mužů : 20/122 žen a u stejného pohlaví byl tento poměr u mužů 40/120 a žen 68/185. Tento výsledek potvrzuje hypotézu Sagarina a spol., že nevěra, při které nemůže dojít

k početí, způsobuje menší žárlivost. Další jejich studie přišla s poznáním, že především muži, kteří někdy v minulosti byli partnerem podvedeni si budou v budoucích vztazích dávat větší pozor (zvýší mate-retention), budou více sexuálně žárliví. Procentuální rozdíl v rozrušení při představě sexuální nevěry partnera s někým opačného pohlaví je poměrně markantní a to 47% u mužů, kteří podvedeni nebyli oproti 64%, kteří podvedeni byli (u žen není rozdíl, tak veliký 19% : 24%). Markantní je rozdíl u žen, které někdy partnera podvedly oproti těm, které nepodvedly a to 31% : 15% u mužů není rozdíl mezi podvádějícím a nepodvádějícím zásadní 58% : 52%.

1.4. Emoce při žárlivosti

Podle Ekmana (1992) jsou emoce vrozené, nám dány evolucí. Popsal šest základních emocí, jež můžeme rozpoznat z výrazů obličeje. Mezi tyto emoce patří vztek, strach, překvapení, smutek, radost, odpor a pravděpodobně i opovržení. Pro rozeznání emocí existuje několik kritérií mezi něž patří např. konkrétní všeobecně rozpoznatelné signály, jejich přítomnost u primátů, fyziologická rozlišitelnost, rychlé spuštění, letmé trvání... Důvodem, proč žárlivost není řazena mezi základní emoce, je, že nemá svoje typické obličejové výrazy, a proto ji nemůžeme univerzálně rozpoznat z obličeje. Důvodem je, že osoba, která žárli, prožívá postupně několik pocitů – osamělost – strach, vztek, smutek, které mají svoje obličejové výrazy. Co se týká pohlavních rozdílů, tak u mužů se setkáváme více se vztekem a u žen s emocemi strachu (Ekman, 1992).

Smith a kolektiv (1988) a Hupka (1987) navrhli šest základních afektivních komponent žárlivostního komplexu (každá je směsicí dalších emocí).

Hněv (nenávisť, nechut', pomstychtivost, pohrdání, rozmrzelost, vztek).

Strach (úzkost, napětí, obavy, tíseň).

Smutek (sklíčenost, deprese, beznaděj, utrpení, melancholie).

Závist (zlost, dychtivost, nepřejícnost).

Sexuální vzrušení (chtíč, touha, vášeň).

Vina (lítost, stud, výčitky, rozpačitost).

2. Prediktory stability partnerství

V následujících odstavcích se budu zabývat definováním nejdůležitějších prediktorů stability partnerství a v rámci jednotlivých podkapitol budu vyjasňovat konkrétně jejich souvislost se žárlivostí či to, jakým způsobem ovlivňují stabilitu partnerského vztahu.

Prediktorů stability a kvality partnerského vztahu bylo v rámci odborné literatury popsáno nespočet, Cate, Levin a Richmond (2002) je rozdělili do tří kategorií a to na 1) individuální faktory, 2) faktory vztahové a 3) externální faktory. Mezi individuální faktory se například řadí sebepojetí či *Big Five*¹, typ osobnosti partnerů, či attachment. Mezi faktory vztahové, patří např. blízkost partnerů (Berscheid et al., 1989), závazek, láska, podobnost v chování a postojích partnerů, celková spokojenost, alternativy a investice (Rusbult, 1983) a mnoho dalších. Mezi externální faktory stability vztahu pak patří společnost, kterou se jedinec obklopuje, lidé, přátelé, se kterými navazuje vztahy. Studie Felmleeho et al. (1990) potvrdila větší stabilitu v partnerských vztazích, kde partnerova rodina a přátelé vztah podporovali (ve studii Sprecherová & Felmlee z roku 1992 se toto potvrdilo pouze pro ženy).

Mezi další stěžejní prediktory patří například komunikační styl partnerů – komunikační schopnosti obou partnerů (celkem bylo ustanoveno 14 stylů komunikace, např. přímá komunikace, vyhýbaní se komunikování s partnerem (Guerrero et al., 1995; Burlison & Denton, 1997). Jednotlivci, kteří dokáží komunikovat konstruktivně, a jsou schopni pracovat se svými negativními emocemi (vztek, nadávání, stěžování si, žárlivostní reakce) budou ve vztazích spokojenější oproti těm, jejichž komunikace je emocionálně nevyrovnaná (Guerrero et al., 2009).

Dále potom je to například míra lásky, celková spokojenost obou partnerů v partnerství, závazek mezi partnery ve vztahu (*commitment*)² (např. Rusbult et al., 1991; Johnson, 1991; Sprecherová, 1988). Dalšími prediktory jsou podobnost partnerů (názorová – partneři se mohou vzájemně názorově podporovat a utvrzovat, partneři, kteří mají stejné ideály jsou spokojenější, kteří mají podobné aktivity, zájmy, politické názory, náboženské postoje, socioekonomický status, zázemí, úroveň vzdělání, IQ...), důvěra mezi partnery

¹ Pětifaktorový model (*big five*) osobnosti se skládá z neuroticismu, extraverze, otevřenosti novým zkušenostem, přívětivosti a svědomitosti. (více viz kapitola Osobnost a vliv na partnerský vztah)

² Zavázání se vztahu (*commitment*) je v této práci chápáno jako citové připoutání se k partnerovi a touha udržet tento vztah, odkazuje tedy na závislost na tomto vztahu (Rusbult & Buunk, 1993).

(Gonzaga et al., 2001), typ attachmentu³ a primární rodina (podle teorie attachmentu úspěch a neúspěch v manželství je ovlivněn vztahy z historie rodiny a tím, z jaké rodiny kdo pochází), míra intimity (sexuální či emocionální, přičemž sexuální typ intimity je kladným prediktorem stability vztahu (např. Klusmann, 2002; Sprecher et al., 1990)). Vnímání sebe sama/samotného – Blumer (1969) spojuje úspěšné přizpůsobení se ve vztahu s pozitivním sebehodnocením. Sebehodnocení souvisí s vyzrálostí a negativně koreluje s neuroticismem.

Mezi další prediktory stability partnerství patří žárlivost, která motivuje jednotlivce k udržení si monogamního vztahu, čím více si vztahu váží tím je pravděpodobnější, že se bude snažit, aby vztah dále pokračoval a tím více bude ostražitý k různým ohrožením vztahu a jeho emocionální reakce se zvýší (DeSteno & Salovey, 1996). Sexuální spokojenost⁴ (odráží důvěru, pocit bezpečí, intimity s partnerem), vnímání a délka vztahu (partnerské dvojice, které spolu vydržely dlouhou dobu, spolu dokáží překonat i krizovější stádia vztahu). S delší délkou vztahu se prohlubuje závazek ve vztahu (po delším trvání vztahu se vyselektují nefungující vztahy, takže spolu zůstanou ti, kteří si již svého partnera prověřili, po roce vztahu potom přichází opadnutí prvotní zamilovanosti a klesá vášeň, ale zvyšuje se zavázání se ve vztahu a tím by tyto vztahy měly být i méně náchylné k rozchodu) (Lloyd, 1984; Ahmetoglu et al., 2010), fyzická atraktivita (Kirkpatrick & Davis, 1994; Rydell et al., 2004; Bevan, 2008).

Nejdůležitější prediktory stability partnerství se odrážejí v důvodech, jež ženy a muži uvádějí coby důvody k rozchodu. Ve většině vztahů manželky uvádějí více problémů, které jsou v jejich vztahu, než jejich muži, Pravděpodobně je to proto, že muži si vzpomenou jen na několik problémů, které jsou způsobeny jejich ženou (Amato, 1997). Mezi hlavní důvody, které vedou k problémům ve vztahu jsou potíže s komunikací, celková nepřizpůsobivost jednoho z partnerů, nevěra, nedostatek času stráveného doma či hádky kvůli financím, kritika, náládovost, žárlivost, vztek, užívání omamných látek či nadměrné pití alkoholu, ublíženost, špatné návyky... (Burns, 1984). Mezi další prediktory rozpadu

³ Teorii attachmentu vytvořil britský psychoanalytik John Bowlby, který se dlouhodobě zabýval vlivy okolí na lidskou psychiku. „Attachment je vrozený systém v mozku, který se vyvíjí způsobem ovlivňujícím a organizujícím motivační, emoční a paměťové procesy ve vztahu k významným pečujícím osobám. Známe čtyři základní typy – bezpečný, úzkostný vzdorující, úzkostný vyhýbavý, dezorientovaný/dezorganizovaný“ (Vavrda, 2005, s. 44–69).

⁴ Lawrence a Byersová (1995, s. 268) vymezují sexuální spokojenost jako *citovou reakci vycházející z jedincova subjektivního ohodnocení pozitivních a negativních dimenzí spojených s jeho sexuálním vztahem*, příkladem těchto dimenzí jsou potěšení (*pleasure*), přitažlivost, náruživost (*intensity*) nebo uspokojení. Tato definice zohledňuje mezilidský kontext, ve kterém se sexuální aktivita odehrává.

manželství může patřit věk, kdy došlo ke sňatku, vzdělání, rasa, délka manželství, víra, zaměstnanost ženy, příjem, opakované manželství, zážitek rozvodu rodičů v dětství (Amato & Rogers, 1997). Narození prvního dítěte bývá spojováno s problémy, negativním vlivem na vztah a to především pro ženu. Ženy se mnohem hůře než muži přizpůsobují narozenému dítěti. Nemělo by to ovšem způsobit úplnou krizi vztahu (Hicks & Platt, 1970). Jiná studie uskutečněná o rok později (Feldman, 1971) přišla s daty, která naznačují pokles spokojenosti po narození prvního potomka zvláště u partnerů, kteří před narozením vykazovali nejvyšší spokojenost.

2.1. Láska

Podle řady autorů (např. Graham et al., 2009) je míra lásky mezi partnery jedním ze stěžejních prediktorů žárlivosti. Definice toho, co je láska, se však v rámci jednotlivých autorů značně liší.

2.1.1. Definice a typy lásky

Převážná většina autorů se shoduje na tom, že láska vede k větší spokojenosti ve vztahu a jeho stabilitě, protože při ní vzniká více pozitivních než negativních emocí, snižuje úzkost, zvyšuje potěšení a obecně přispívá k lepšímu mentálnímu i fyzickému zdraví (Graham et al., 2009). Láska se fyzicky projevuje v pohybech obličeje a těla, které jsou promítnutím naší mysli. Láska napomáhá partnerskému vztahu a závazku, chrání a posiluje ho. I přesto, že láska nebývá řazena mezi základní emoce a není snadno rozpoznatelná z fotografií, když se někoho zeptáme na základní druhy emocí, tak je láska jednou z prvních, které zmíní a studie provedená Gonzagem a spol. (2001) to potvrzuje. Z evolučního pohledu láska také zvyšuje schopnost potomků přežít (v tomto případě jde potom ovšem o lásku mateřskou) (Nesse, 1990).

Láska může být například popsána pomocí několika behaviorálních systémů, a to mírou opečovávání mezi partnery, typem attachmentu každého z partnerů (jedinci s bezpečným typem attachmentu jsou šťastnější, přátelštější a více důvěřují svým protějškům) a mírou intimity mezi partnery (pocit blízkosti, spojení, důvěry...) (např. Shaver et al., 1988; Hazan & Shaver, 1987; Bowlby, 1982).

Podle Sternbergovy⁵ (1986) teorie (trojúhelníková teorie lásky) míra lásky mezi partnery závisí na síle tří faktorů a druh lásky se odvíjí od vztahů mezi těmito proměnnými: *intimita* (touha přispívat k blahu milované osoby, společné prožívání pocitů štěstí, cenění si druhého, vědomí, že se na druhého můžu spolehnout, porozumění, sdílení majetku, vzájemná emoční podpora, důvěrná komunikace), *vášeň* (která zahrnuje romantiku, fyzickou přitažlivost, sexualitu), *závazek/oddanost*. Lásku můžeme dle Sternberga (1986) dále rozdělit do osmi kategorií:

- 1) *Nemilující/neláska (nonlove)* – chybí všechny tři základní složky lásky. Většina našich vztahů je z této kategorie.
- 2) *Zalíbení (liking)* – ze tří složek lásky je přítomna jedna a to intimita. V tomto případě se většinou jedná o přátelství – jeden k druhému cítí náklonnost, jakési pouto a přitažlivost, ale bez pocitu vášně nebo dlouhodobých závazků.
- 3) *Zamilovanost (infatuated love)* – bláznivá láska na první pohled založená na vášni, přitažlivosti, ale chybí intimita a prvky poukazující na závazek. Typické je psychofyzilogické vzrušení, zvýšený tep a tlukoty srdce, zvýšená hormonální sekrece, erekce pohlavních orgánů.
- 4) *Prázdná láska (empty love)* – tento typ lásky vychází z toho, že jeden/jedna miluje druhého a je mu/ji oddaný/á, ale u obou chybí jak intimita, tak vášeň. Tento typ lásky nacházíme u partnerů stagnujících vztahů, kteří spolu již několik let jsou a ztratili vzájemnou fyzickou a emocionální přitažlivost.
- 5) *Romantická láska (romantic love)* – se skládá ze dvou komponentů lásky – vášeň a intimita. Jedinci jsou k sobě přitahováni fyzicky, ale jsou na sebe vázáni i emocionálně (typická literární – Romeo a Julie, Tristan a Isolda).
- 6) *Přátelská láska (companionate love)* – kombinuje dvě složky lásky – intimitu a oddanost. Většinou se jedná o dlouhodobá oddaná přátelství, často se vyskytuje v manželství, kde již fyzická atraktivita vyhasnula.
- 7) *Osudová láska (fatuuous love)* – v tomto typu lásky je přítomna vášeň a oddanost (tento druh lásky můžeme vidět ve filmech, kdy se pár seznámí, do dvou týdnů se zasnoubí a další měsíc je svatba).

⁵ Sternbergova (1986) triangulární teorie lásky či anglicky triangular theory of love jím představená v roce 1986 stojí na třech dimenzích – intimita, vášeň, oddanost (intimacy, passion, commitment/decision). Vášeň je definována „*přítomností určitého fyzického a sexuálního nabuzení, vzájemnou přitažlivostí*“. Blízkost a sdílení mezi partnery jsou zahrnuty ve složce intimity. Závazek rozděluje do dvou kategorií – krátkodobý a dlouhodobý, kdy si chce člověk lásku udržet. Složením těchto tří složek vzniká osm kategorií lásky (Sternberg, A Triangular Theory of Love, 1986, s. 119).

8) *Dokonalá láska (consummate love)* – kompletní typ lásky, který obsahuje všechny tři důležité komponenty – vášeň, intimitu a oddanost.

Podle Mursteina (1988) potom láska v průběhu času prochází několika etapami, jsou jimi vášnivá láska (*passionate*), romantická (*romantic*) a manželská láska/věrná láska (*conjugal/companionate*). Každá etapa má svoji charakteristiku. V první etapě mluvíme o vášnivé lásce se silnou sexuální přitažlivostí, partneři se ještě dostatečně neznají. Druhá etapa romantické lásky je spojena s emocemi, které jsou hlubší ne pouze spojené se sexuální touhou. V prvních dvou etapách dochází k idealizaci protějšku. Třetí typ je manželská láska, která přichází po delší době vztahu či po svatbě jde v ní především o souznění partnerů, důvěru, úctu, laskavost a pozornost k druhému.

Borello a Thompson (2001) identifikovali šest stylů romantické lásky: *eros, ludus, storge, praga, mania a agape*. *Eros* je intenzivní styl lásky, založený na vášni, fyzické atraktivitě, kráse a pevném závazku. Styl lásky typu *ludus* je pojmán milenci jako strategická hra, se kterou se dá manipulovat i za pomoci emocionálního nátlaku. *Storge* se vyvíjí pomalu a vychází ze silného přátelského vztahu. Lidé se stylem lásky *pragmatica* následují přesně logicky naplánované kroky k lásce, vybírají si partnery, kteří odpovídají jejich vytyčeným kritériím. U stylu *mania* mají milenci sklon k obsesi a majetnickosti, mívají silný attachmentový vztah k partnerovi. A poslední styl *agape* vychází z altruistické a obětavé lásky, kde partnerovy potřeby předcházejí jejich vlastním.

2.1.2. Láska a žárlivost

Lidé, u nichž převažují dva z výše zmíněných stylů, jsou původci úmyslného vyvolávání žárlivosti. Jsou jimi lidé se styly *ludus* a *mania*. Osoby se stylem *ludus* mívají neuspokojivé zkušenosti se vztahy, netouží ve vztazích příliš po blízkosti, preferují menší závazek, méně citů a intimitu. Vykazují nižší spokojenost ve vztahu, netouží po citově založených romantických vztazích. Jde jim spíše o kvantitu, podvádějí, jsou promiskuitní a často zůstávají sami (*single*). Jelikož mají rádi vztahové hry a vyhýbají se závazku a blízkosti, jejich metodou k si udržení odstupu je vyvolávání žárlivosti, zvláště skrz trojúhelníkovou metodu, kdy tato osoba ráda sleduje reakci svého partnera na potencionálního rivala. Lidé se stylem lásky *mania* mívají potíže ve vztahu kvůli svému úzkostnému vzdorujícímu stylu attachmentu, více žárlí a závidí, jsou příliš soutěživí, málo zklidnění a po rozchodu ač nechtěně, tak pronásledují partnera. Vzhledem k majetnickosti lidí se stylem lásky *mania*, která pramení z neustálé nejistoty ve vztahu, jsou vysoce závislí na svých

partnerech a vyvolávání žárlivosti u nich slouží jako způsob získávání informací. Používají metod, které je ujistí o tom, že jejich vztah bude dlouhotrvající a že jsou jim partneři vysoce oddáni (*committed*) (Goodboy et al., 2012). Co se týká ostatních stylů lásky, nejsou v literatuře přímé zmínky o jejich souvislosti s partnerskou žárlivostí. Zdá se, že eros a agape mají spíše pozitivní vliv na vztah. Láska typu eros pozitivně koreluje s vášní ve vztahu, kladnými pocity týkajícími se vztahu, celkovým uvolněním a spokojeností ve vztahu (Borello & Thompson, 2001). Agape pozitivně koreluje se závazkem (Aron & Westbay, 1996), náklonností (Kanemasa et al., 2004), spokojeností ve vztahu, proto vyvolávání žárlivosti kvůli odměnám či pomstě je nepravděpodobné. Tyto typy lásky nacházíme u stabilních manželských párů s dětmi a obecně je partnery upřednostňován (Hahn & Blass, 1997). U typu lásky storge je především oceňována přímá komunikace (Kunkel & Burleson, 2003), protože se vyvíjí z dlouhotrvajících přátelských vztahů a lidé typu pragma hledají klasický prototyp lásky, proto je touha po vyvolání žárlivosti také nepravděpodobná (Goodboy et al., 2012; Fricker & Moore, 2002; Montgomery & Sorell, 1997; Bell et al., 1990; Kanemasa et al., 2004; Aron et al., 1996; Fleischmann et al., 2005).

Výzkum Pfeiffera a Wonga (1989) naznačují, že kognitivní žárlivost⁶ má negativní vztah k lásce, kdežto emocionální žárlivost má vztah pozitivní. Navíc na spokojenost v manželství má velký vliv pokles kognitivní žárlivosti.

2.1.3. Láska a stabilita partnerství

Výzkum Berga a McQuinna (1986) ukázal, že prokazování lásky a vzájemné vypomáhání si vede k mnohem bližším vztahům. Lidé, kteří vyznávají svému partnerovi opravdu upřímnou lásku, mívají dlouhotrvající vášnivé vztahy. Pokud se však láska zvrhne v obsesi, tak vztahy končí průměrně do roka. Nejčastěji se s těmito případy, kdy je žena obětí obsesivní lásky, setkáváme u velmi mladých žen (Cooper, 1994).

Dalším z prediktorů stability je míra závazku. Na začátku vztahu bývá závazek poměrně malý a s prodlužováním vztahu se zvyšuje, proto může být mate value důležité

⁶ Pfeiffer a kol. (1989) popsali 3 dimenze žárlivosti a také vytvořili škálu k jejich rozlišení. Kognitivní složka měří myšlenky, obavy a podezření, které může jedinec vůči partnerovi mít. Emocionální složka sestává ze silného pocitu žárlivosti vůči partnerovi a složka reaktivní měří četnost činností partnera za účelem zjištění, zda partner podvádí nebo ne.

v počátcích vztahu, kdy je závazek ještě malý. Partnerův styl lásky může mít vliv na tzv. *mate value*⁷. Pokud je mate value nízké nebo rozdílné mezi partnery, tak se spíše vztah rozpadne.

Muži mají tendenci být více romantičtí a věří v pravou lásku, kdežto ženy bývají více praktické a realističtější, a tak se na vztah každý z partnerů dívá jinak. Závazek může také hrát velkou roli (Peplau & Gordon, 1985).

Na stabilitu a lásku má velký vliv attachment (viz kapitola Attachment a partnerský vztah).

2.2. Spokojenost v partnerském vztahu

Spokojenost v partnerském vztahu se dá definovat mnoha způsoby. Poměrně recentně však Rusbultová a kol. (2001) přišli s investičním modelem (který zahrnuje dimenze úroveň spokojenosti, kvalita alternativ, velikost investic čili ztrát), ze kterého vyplývá několik strategií, které vedou ke spokojenosti v dlouhodobých vztazích: ochota obětovat vlastní zájmy pro dobro vztahu, ochota přizpůsobit se partnerovi, schopnost odpustit zradu, změnit individualistické myšlení na kolektivní, myslet pozitivně a idealizovat si vztah v porovnání s ostatními vztahy a devalvovat ostatní příležitosti vztahů a partnerů. Jinými slovy, můžeme považovat jedince za spokojeného ve vztahu tehdy, pokud jím vnímaný zisk ze vztahu je vysoký, zatímco vnímané náklady pro udržení tohoto vztahu jsou nízké (Rusbult, 1983). Burr (1970, s.29) definuje spokojenost ve vztahu jako „*subjektivní stav, ve kterém jedinec prožívá určitý stupeň dosažení cíle nebo touhy*“. Partneri by si tyto cíle měli identifikovat a zaměřit se na ně. Spanier (1976) pracuje s konceptem partnerského přizpůsobení (*dyadic adjustment*). Vymezuje ho jako „*neustále se měnící proces s kvalitativním rozměrem, která můžeme hodnotit v jakémkoliv bodě v určitém čase*“. Výsledek je určen mírou partnerské spokojenosti, která se dělí do několika kategorií podle kladených otázek a to na *dyadic satisfaction*, *dyadic cohesion*, *dyadic consensus* a *affectional expression* neboli na partnerskou spokojenost (obecný pohled na vztah a jeho fungování, zahrnuje otázky typu: *Litujete toho, že žijete společně? Důvěřujete svému partnerovi?*), soudržnost (vzájemná náklonnost partnerů, př. otázek: *Společně se smějete? Společně něco plánujete?*), shodu v partnerském vztahu (shoda o důležitých otázkách vztahu – přátelé, rekreace, náboženství, nakládání s rodinnými

⁷ Koncept mate-value v evoluční psychologii je postaven na předpokladu, že se lidé během své evoluční historie vyvinuli k upřednostňování partnerů s takovými vlastnostmi, které s vysokou pravděpodobností zvýší reprodukční úspěch jedince (Ellis, 1992; Symons, 1995).

příjmy) a vyjadřování emocí ve vztahu, jako je projevování citů a sexuální stránka vztahu (Spanier, 1976, s.16). Spanier vytvořil dotazník, který měří spokojenost ve vztahu *Dyadic Adjustment Scale* – Dotazník partnerské přizpůsobivosti. Tento dotazník používám ve svém výzkumu (podrobný popis dotazníku v samostatné kapitole). Spanier vymezuje spokojenost jako jednu ze součástí celkového procesu přizpůsobení.

2.2.1. Spokojenost a žárlivost

Z evolučního pohledu je spokojenost v partnerství chápána jako psychologický stav, který je řízen mechanismem vypočítávajícím ztráty a výhody v partnerském vztahu s danou osobou (Buss et al., 2000). Většina studií (Mathes, 1986; Dugosh, 2000; Buss, 2000; Hansen, 1983) se shoduje, že ve spokojenějších partnerských vztazích se objevuje vyšší intenzita žárlivosti. Vysvětlením je obava ze ztráty vhodného partnera a obava, že by jedinec již nemusel najít jinou vhodnou alternativu.

Mathes (1986) ve své longitudinální studii prokázal, že žárlivost má pozitivní účinky na vztah, že zachovává a podporuje lásku ve vztahu a celkově přispívá ke spokojenosti ve vztahu. Výsledky prokázaly vyšší výskyt žárlivosti u spokojených partnerských vztahů, které spolu setrvaly. Zároveň samozřejmě poukazuje na to, že další proměnnou je míra lásky ve vztahu, protože ve vztahu, kde láska chybí a výskyt žárlivosti je vysoký, vztah pravděpodobně spokojeným nebude. Vztah mezi spokojeností a žárlivostí se tedy odráží od toho, jak moc se vzájemně partneri milují.

Dugosh (2000) potvrdil výsledky Mathesovy studie a to, že vyšší míra žárlivosti může predikovat spokojenost v partnerství, stejně jako Mathes však zdůrazňuje, že je důležitá míra lásky mezi partnery.

Guerrero a Andersen (1998) se domnívají, že nespokojení partneri předpokládají, že i jejich protějšky jsou také nespokojené, což zvyšuje pravděpodobnost nevěry, která v nich vyvolá žárlivost. Pro ženy byly tyto výsledky potvrzeny výzkumem Glassové (1998), který zkoumal vztah mezi spokojeností v partnerském vztahu a partnerskou nevěrou. Většina žen, které měly mimopartnerské aféry, hodnotily jejich vztah jako nešťastný. Kratochvíl (2000) rovněž uvádí, že ženy, které jsou nevěrné, uvádějí jako důvod nevěry nespokojenost s fungováním z některé ze složek, které jsou důležité pro spokojenost v partnerství a naopak, ženy, které jsou v partnerství šťastné a uvádějí, že milují svého partnera, tak jsou v 98% věrné. U mužů tento vztah mezi partnerskou spokojeností a mimopartnerskými aférami nebyl ve většině studií prokázán (Kratochvíl, 2000).

Na druhou stranu existují studie (Bringle, 1986; White & Mullen, 1989), které přišly s opačnými výsledky a to, že má žárlivost negativní dopad na partnerskou spokojenost. Vysvětlení je několik jednak, že dlouhodobé působení žárlivosti působí negativně na vztah, a tak snižuje partnerskou spokojenost a dále, že nespokojenost (zvláště partnera) bude zvyšovat pravděpodobnost nevěry (tohoto partnera) (viz výše).

2.2.2. Spokojenost a stabilita

Stabilita ve vztahu úzce souvisí s celkovou spokojeností v partnerství, která zvyšuje důvěru, pocit bezpečí, intimitu. Spokojenost v partnerském vztahu a jeho stabilita se také odvíjí od toho, jak ho sami partneři vidí. Tento pohled se formuje na základě toho, kolikrát se daný pár již rozešel nebo jestli někdy probírali ukončení vztahu či by si přiznali, že se v jejich vztahu vyskytují nějaké problémy (Hendrick et al., 1988). Předmanželská stabilita byla měřena v longitudinální studii Larsona a kol. (1998) a to 4-položkovou škálou měřící stabilitu vztahu, která byla odvozena od manželské škály nestability. Vysoké skóre na této škále vyjadřují vysokou míru stability vztahu (např. Jak často se svým partnerem probíráte ukončení vztahu?) možné odpovědi respondenti mohli zaznamenat na škále od 0 do 16. Sexuální spokojenost byla měřena pomocí ISS⁸. Výsledky potvrdily, že stabilita žen ve vztahu, byla největším prediktorem mužovy spokojenosti (sexuální) ve vztahu. Stabilita vztahu zlepšuje u žen také důvěru, závazek ve vztahu, což vede k celkové manželské spokojenosti.

2.2.3. Sexuální spokojenost

I samostatná spokojenost v sexuální oblasti je důležitým prediktorem stability partnerství. Stejně jako u celkové partnerské spokojenosti se zdá, že i sexuální spokojenost je ovlivněna kvalitou intimní komunikace mezi partnery. Špatná komunikace vede ke snížení sexuální i celkové spokojenosti ve vztahu (Byers & Demmons, 1999). Důležitá jsou zejména témata, o kterých partneři mluví, protože právě míra sebeodhalení vede k větší sexuální spokojenosti (např. partneři mluví otevřeně o sexu, co v něm mají a nemají rádi, nemusí se ovšem jednat pouze o témata sexuální (Byers & Demmons, 1999; Greene & Faulker, 2005). Pokud je žena sebevědomá, dokáže přijímat sexuální potěšení a uspokojovat partnera, a je

⁸ Inventory of Sexual Satisfaction, 25 položkový dotazník, který měří stupeň sexuální nespokojenosti s partnerem (např. Cítím, že si můj partner užívá sex se mnou) (Larson et al., 1998).

si vědoma toho, že si zaslouží být milována, vede, tak to k vysoké sexuální spokojenosti (Larson et al., 2008). Dále podle Larsona a kol. (2008) má na sexuální spokojenost vliv mnoho dalších faktorů, například kulturní faktory (Carpenter et al., 2008), úzkost, touha, intimita, podobnost, vyhýbavost partnerů (Butzer & Campbell, 2008), důvěra, počet sexuálních aktivit (Young et al., 2000) a frekvence (čím častěji se partneři oddávají sexuálním aktivitám, tím jsou spokojenější a tím více přispívají kvalitě vztahu, lásce a závazku) a pohlaví (spíše muži než ženy ukončí vztah, kde nejsou sexuálně spokojeni). Studie provedená Hurlbertem (1996) potvrdila, že sexuální spokojenost pozitivně koreluje s frekvencí a konzistentností orgasmů. U dlouhodobých párů se však ukazuje propojení celkové partnerské spokojenosti a spokojenosti sexuální jako nižší. U dlouhodobých partnerství pravděpodobně hrají důležitou roli jiné faktory, které mají na spokojenost větší vliv než sexuální stránka (Byers, 1999). Ze studie Sprecherové (2002) vyšlo, že předmanželský sex je pozitivním prediktorem stability vztahu a studie Byersové a kol. (1999) podpořila důležitost spokojenosti v sexuální oblasti a to především v počátcích vztahu, ale říká, že je důležitým faktorem i pro celkový spokojený vztah a jeho další trvání.

2.2.4. Partnerská spokojenost a atraktivita

Ze studie McNultyho (2008) vyšlo, že manželé, kteří jsou fyzicky přitažlivější než jejich manželky, jsou ve vztahu méně šťastní a vykazují více negativního chování a naopak muži, kteří jsou méně fyzicky atraktivní než jejich ženy, jsou spokojenější a pozitivnější, protože vnímají svoji výhodu. Pro ženy je fyzická atraktivita jejich mužů méně podstatným aspektem v dlouhodobých vztazích, závisí pouze na jejich vlastní fyzické atraktivitě, jak moc spokojené budou. Čím více jsou si partneři podobní, co se týká fyzické atraktivity, tím jsou spokojenější. Partnerské dvojce, ve které jsou oba partneři fyzicky atraktivní, jsou spokojenější než ty, u kterých není ani jeden z partnerů fyzicky atraktivní, ty jsou méně spokojené a jejich chování je méně pozitivní (McNultyho et al. 2008). Ovšem jiná studie (Buss, 2000) toto nepotvrzuje. Zjistila, že fyzicky atraktivnější partneři mívají více mimopartnerských afér a to díky tomu, že mají více příležitostí k získání jiného partnera.

U žen je jako mate-value více vnímána atraktivita fyzická, kdežto u mužů se spíše jedná o sociální status (Buss, 1999). Podpořeno je to např. studií Kinghama (2004), který přišel s tím, že jako jedna z hlavních příčin vzniku patologické žárlivosti u mužů bývá zmiňována ztráta zaměstnání a u žen menoupauza.

2.3. Závazek

Se zvyšující se partnerskou spokojeností souvisí závazek (*commitment*) ve vztahu. Míra závazku je důležitým aspektem fungování vztahu a zvládnání stresových situací, pokud se vyskytnou. Téměř každý vztah prochází lepšími a horšími obdobími a v těchto případech je pak míra závazku tím, co může udržet partnery pohromadě. Johnson (1991) uvádí tři důvody, proč se některá partnerství nerozpadnou. Jednak protože jednotlivci chtějí zůstat ve vztahu (osobní závazek), protože cítí, že by měli (morální závazek) nebo protože cítí, že musí (strukturální závazek).

Vnímání míry závazku je založeno na subjektivním pocitu o vztahu, který je závislý na několika proměnných jako je 1) spokojenost ve vztahu (viz výše), 2) množství alternativních příležitostí (tzn. jaké by byly možnosti jedince, kdyby ve vztahu nebyl: pokud jsou alternativy neatraktivní, jedinci by ve vztahu měli zůstat, ovšem pokud jsou jiné možnosti atraktivní, jedinec méně ulpívá na současném vztahu; např. studie Hansena, 1991; Buunk, 1991; Buss, 1994) a 3) míra investic do vztahu. Jedinec, který je ve vztahu, a je spokojený, nevidí kolem sebe příliš mnoho alternativních možností a již hodně do vztahu investoval, ve vztahu spíše zůstává (Weigel, 2008). Sprecherová (1988) ještě uvádí jako další dimenze partnerského závazku nerovnost (tzn. pokud jeden z partnerů vnímá, že do vztahu dává více nebo výrazně méně) a sociální podporu (tzn. podpora přátel a rodiny zvyšují míru závazku).

Podle teorie rovnosti (*equity theory*) se ve vztahu nejlépe cítí lidé, kteří jsou rovnocenní a jejichž zisky i ztráty jsou ve vztahu vyrovnané. Pokud jedna strana investuje do vztahu více, tak se druhý může cítit přeceňovaný a naopak ten, do kterého je investováno méně, tak se může cítit podceňovaný, proto je pro partnery nejuspokojivější rovnocenný vztah (Canary & Stafford, 1992).

Marston a spol. (1998) se partnerských dvojic dotazovali, jak prokazují druhé polovičce svůj závazek ve vztahu a identifikovali osm kategorií: 1) podpora a důvěra, 2) porozumění, 3) věrnost, 4) délka vztahu, 5) oddanost a pozornost, 6) rutinní aktivity, 7) verbální a tradiční vyjádření o závazku, 8) verbální a neverbální projevy náklonnosti.

Závazek pak podle Sternberga (1986) v jeho trojúhelníkové teorii lásky, již zde zmíněné, můžeme definovat dvěma způsoby: 1) odhodlání někoho milovat (v krátkodobém vztahu) v tomto případě se hovoří spíše o rozhodnutí (*decision*) nebo 2) v dlouhodobém závazku předsevzetí si lásku udržet. Ve Sternbergově pojetí je na počátku závazek nulový a ve chvíli, kdy se dají partneři dohromady, tak závazek začíná narůstat. Pokud se míra

závazku zvyšuje rapidně, tak se vztah stane dlouhodobým a stabilním. Pokud vztah selže, tak závazek klesne opět k bodu nula.

2.3.1. Závazek a žárlivost

Studie Aune a Comstocka (1997) prokázala pozitivní vztah mezi závazkem a spokojeností v partnerském vztahu a také mezi závazkem a žárlivostí. Podobný výsledek můžeme najít například i ve studii Rusbultové (1980), která tvrdí, že závazek souvisí se zvyšující se spokojeností ve vztahu. Dále tvrdí, že závazek je důležitý pro fungování a zvládání krizových situací ve vztahu (White & Mullen, 1989; Knobloch et al., 2001).

Lidé, kteří se sami cítí často ohroženi a zažili ohrožení vztahu, vykazují známky větší žárlivosti než lidé, kteří byli vystaveni jen jednomu typu ohrožení. Jedinci, kteří vnímají větší závazek ve vztahu, žárlí více v situacích, které by mohly být ohrožující pro jejich vztah (Bringle et al., 1983) a to především, pokud jsou jejich rivalové atraktivnější, protože do vztahu již hodně investovali, tím pádem by hodně ztratili. Rovněž pokud se jim naskytne atraktivnější alternativa, tak jí nebudou věnovat přílišnou pozornost. U lidí, kteří jsou více zavázáni ve vztahu (*committed*) nenacházíme tolik žárlivostního chování (sledování partnera apod.), ale pokud jsou konfrontováni se situací vyvolávající žárlivost jsou z toho více emocionálně rozladěni. Podle studie Rusbultové (1991) jedním z důvodů proč lidé, kteří jsou ve vztahu více vázáni a žárlí, neprojevují přílišně žárlivostní destruktivní chování je právě kvůli udržení vztahu, do kterého již hodně investovali (Rydell et al., 2004; Rusbult et al., 1991).

Z výzkumu Bevana (2008) vyplývá, že kognitivní žárlivost má negativní vztah k závazku na rozdíl od emocionální žárlivosti, tam se negativní vztah neprokázal. Lidé, kteří nejsou ve vážném vztahu (manželství, zasnoubení, partnerství) vykazují menší míru kognitivní žárlivosti než ti, kteří jsou ve vážném vztahu. Větší emocionální žárlivost však nacházíme v manželství. Ovšem celkově se zdá, že čím je závazek ve vztahu větší, tím více se snižuje míra žárlivosti. Kognitivně žárliví jsou spíše muži (přemýšlí žárlivostně), kdežto ženy více žárlí behaviorálně (chovají se žárlivě) a mluví o svých žárlivostních pocitech (Goodboy et al., 2012).

2.4. Attachment

Mnoho evolučních teoretiků přichází s myšlenkou, zda by naši potomci mohli přežít v našem prostředí bez pomoci svých rodičů v raném stádiu svého života. Zabývají se otázkou, jak je zajištěno, aby pár spolu zůstal do doby, než jejich potomek dosáhne určitého stadia v jeho vývoji. Tímto problémem se zabýval např. Mellen (1982). Jde o sociálně-behaviorální systém vazby, ve které jsou rodiče emocionálně motivováni zůstat spolu v blízkém vztahu.

John Bowlby (1982) definoval attachment jako behaviorální systém určený k regulaci blízkosti kojence a pečující osoby, která maximalizuje jeho šance na přežití. Když dítě zažívá úzkost, snaží se okamžitě získat pozornost blízké pečující osoby a to např. pláčem. V normálním případě blízkost druhé osoby dítě uklidní, a tak si postupně k němu vytvoří citovou vazbu. Děti si obvykle vyvíjejí unikátní, exkluzivní vztah s touto blízkou osobou, která je dítětem preferována v případě, že se dítě cítí nejisté či hledá pocit bezpečí. Tuto teorii Bowlby postavil na základě pozorování dítěte a pečovatele. Děti si vytvářejí různé styly attachmentu se svým pečovatelem a to na základě kvality jejich vztahu. Ainsworthová (1978) přišla s testem *neznámé situace* – rodič jde s dítětem do laboratorního dětského pokoje a je tam s ním, pak odejde a vrátí se děti s *bezpečným vztahem*-attachmentem sepohybovaly po pokoji, zkoumaly ho, když matka odešla, plakaly, a když se vrátila, měly radost, objímaly ji, pusinkovaly... Dále identifikovala děti s *nejistým vztahem*-attachmentem, které rozdělila na dva typy, jedni nechtějí matku pustit, po návratu matky jsou úzkostní a kladou odpor, vztekají se, matku odstrkují, pláčou, druzí jsou více vyhybaví, nezajímá je, že matka odešla a že se vrátila.

2.4.1. Attachment a stabilita partnerského vztahu

Podle teorie attachmentu, je partnerství prototypem attachmentového vztahu v dospělosti se stejným chováním jako je např. hledání blízkosti, bezpečné základny, úzkost při rozdělení...(Selcuk et al., 2010).

Jedinci s bezpečným typem attachmentu k sobě více tíhnou a jsou ve vztazích spokojenější, více si důvěřují oproti jedincům s úzkostným vyhybavým či úzkostným vzdorujícím typem attachmentu, kteří vykazují menší spokojenost ve vztazích a mají konfliktní a nevyrovnané chování, zvláště potom ženy, které mají problém i s důvěrou. Ženy jsou také obvykle na počátku vztahu snaživější a vkládají do něj více energie, ale jsou také častěji iniciátorkami rozchodu (Colins et al., 1990; Kirkpatrick & Davis, 1994).

Naopak stabilitě vztahu neprospívá emocionální a neurotická závislost, kdy je například rozchod nemyslitelný nebo také přílišná závislost na lásce. S tímto typem chování se setkáváme především u lidí s úzkostným typem attachmentu. Tito lidé se se svými partnery někdy rozcházejí, i přesto, že jsou spokojeni, a to pouze ze strachu, že by na druhém byli příliš závislí. Muži s bezpečným typem attachmentu ať mají partnerku, kteréhokoli typu, jsou schopni vytvořit pevné a stabilní vztahy (Shaver & Hazan, 1988).

2.4.2. Osobnost a vliv na partnerský vztah

Také typ naší osobnosti vypovídá o tom, jak se budeme chovat v intimních vztazích.

Studie provedená Whitem a spol. (2004) zkoumala vztah mezi osobností (pětifaktorovým modelem *Big Five*) a romantickými vztahy (druhy lásky (eros, ludus, storge, pragma, mania, agape), intimita a spokojenost ve vztahu).

Pětifaktorový model (*big five*⁹) osobnosti se skládá z neuroticismu, extraverte, otevřenosti novým zkušenostem, přívětivosti a svědomitosti. Je spolehlivý, mezikulturně aplikovatelný, dlouhodobě stabilní. Každý z pěti faktorů zahrnuje konkrétní subškály (Costa & McCrae, 1992).

Přívětivost má dobrý dopad vesměs na všechny proměnné vztahu. Bývá spojována se spokojeností ve vztahu, manželskou stabilitou, přátelstvím (pro ženy), eros a agape (pro ženy) a storge (pro muže). Negativně koreluje s ludus (pro obě pohlaví) a pragma (pro ženy) (Karney & Bradbury, 1995; Kelly & Conley, 1987).

Neuroticismus se pojí s několika negativními proměnnými ve vztahu jako je vyšší rozvodovost u žen, jejich nízká spokojenost ve vztahu, manželská nestabilita, krátké vztahy. Podle Karneyho a Bradburyho (1995) je neuroticismus nejzákladnějším prediktorem kvality a stability partnerství ze všech pěti faktorů. Neuroticismus a jeho subškály bývají spojovány s manickým typem lásky – pozitivně koreluje s mánií, ludus a negativně se s typem lásky

⁹ Neuroticismus zahrnuje úzkost, deprese, impulzivitu, zranitelnost, hostilitu a rozpačitost. Extraverte je charakterizována přijetím/vřelostí, družností, asertivitou, aktivností, vyhledáváním vzrušení a pozitivními emocemi.

Otevřenost vůči novým zkušenostem zahrnuje otevřenost vůči fantazii, pocitům, estetice, činům, nápadům a hodnotám.

Přívětivost zahrnuje altruismus, skromnost, upřímnost, důvěru, poddajnost, jemnocit (*tender-mindedness*).

Svědomitost je charakterizována zodpovědností, cílevědomostí, disciplinovaností, rozvážností, pořádkumilovností a způsobilostí. (Costa & McCrae, 1992).

storge. Pozitivně koreluje s láskou sexuální, bláznivou a oddanou/dětskou (*puppy love*) a negativně neuroticismus koreluje s přátelskou láskou (Shaver & Brennan, 1992).

Extraverze se pojí s pozitivními proměnými ve vztahu jako je spokojenost (spíše u žen u mužů je to naopak), úspěšné manželství, intimita (Kelly & Conley, 1987). Extraverze se negativně projevuje u mužů a to rozvodovostí a manželskou nestabilitou. Negativně koreluje se styly lásky pragma a storge (Bentler & Newcomb, 1978; Karney & Bradbury, 1995).

Otevřenost novým zkušenostem se pojí s nejvíce vztahovými proměnými jako je spokojenost, manželská stabilita, pečování, přívětivost – pozitivně spojena s typy lásky eros a agape (pro muže i ženy) a storge (pro muže) a negativně spojena s ludus (pro obě pohlaví) a pragma (pro ženy) (Karney & Bradbury, 1995; Middleton, 1993).

Svědomitost má pozitivní dopad na vztah a jeho spokojenost, stabilitu a jeho délku. Pozitivně koreluje s typem lásky eros a agape (pro ženy) a negativně manií (pro muže) (Bentler & Newcomb, 1978; White et al, 2004).

3. Stabilita a žárlivost

Důležitost žárlivosti v partnerských vztazích byla potvrzena mnoha studii např. Andersen, Eloy, Guerrero, & Spitzberg, 1995; Guerrero, 1999.

Buss (2000) vidí žárlivost, jako něco pozitivního, protože vztahy, kde žádná žárlivost není, tak bývají emocionálně vyčerpané. Ve vztazích, ve kterých chybí žárlivost, jsou partneři méně obezřetní, a tak se může stát, že ani nezaregistrují ohrožení vztahu rivalem. Žárlivost je adaptací, která zajišťuje, aby partnerům zůstal exkluzivní sexuální přístup (Symons, 1979).

Studie Sheetse a kol. (1997) zkoumala tři proměnné – motivace úmyslného vyvolání žárlivosti u partnerů, dále reakce na toto vyvolání žárlivosti a poslední pro tuto práci to nejpodstatnější - vztah mezi žárlivostí a stabilitou vztahu.

Sheetsova (1997) studie vycházela několika možných následků, které má žárlivost na partnerský vztah. První – žárlivost přichází s následky pro oba partnery a přispívá rozpadnutí vztahu. Druhý – žárlivost je adaptivní mechanismus, který je tu od toho, aby nedošlo k rozchodu partnerů. Třetí – následky žárlivosti jsou různé. Pokud lidé pocítují žárlivost vůči svému partnerovi jen příležitostně, jejich obava je spíše posune blíže k partnerovi a semknou se, posílí to jejich vztah, ale pokud žárlivost pocítují neustále, tak je tato obava rozdělí, tím pádem se vazby mezi partnery oslabí. Dále tato Sheetsova studie (1997) pracovala ve své pilotní studii se 178 respondenty a v hlavní studii potom s 152 vysokoškolskými studenty, kteří byli v té době v partnerském vztahu, kteří si měli představit následující situace. První – představit si svého partnera, který se stane žárlivým po určité žárlivost vyvolávající situaci, druhá – popsat svoje reakce na partnerovu žárlivost. Nejčastěji, 46% respondentů by ujišťovalo žárlivého partnera (např. ujištěním o jejich závazku ve vztahu), 20% by partnera ignorovalo a 12% by zkusilo ještě více rozdráždit partnerovu žárlivost (např. zdůrazněním přitažlivosti k sokyni/rivalovi). 10% účastníků by své chování úmyslného vyvolání žárlivosti vysvětlilo. Po třech měsících znovu kontaktovali respondenty s otázkou, jestli jsou stále ve vztahu se svým partnerem. Podařilo se kontaktovat jen 10% z původního vzorku a z toho 5% odmítlo odpovídat na následovné otázky. Výsledky pomocí korelace a regrese srovnávaly žárlivost, žárlivostní reakce a stabilitu partnerského vztahu. Sheets a kol. (1997) přišel s výsledky, které poukazyvaly na negativní korelaci mezi žárlivostí účastníka a jejich očekávanou stabilitou partnerského vztahu, ale nevyskytla se žádná korelace mezi jejich žárlivostí

a skutečnou stabilitou vztahu. Na druhou stranu našli pozitivní vztah mezi žárlivostí účastníkovy partnera a respondentovou očekávanou i skutečnou stabilitou vztahu. Tyto výsledky naznačují, že žárlivost je spíše měřítkem důvěry v partnerův závazek. Pokud si myslíme, že nás partner podvádí, naše žárlivost by měla být úměrná našemu přesvědčení, že náš partner zmenší závazek ve vztahu. To bude mít za následek negativní korelaci mezi našimi žárlivostními pocity a předpokládanou stabilitou partnerského vztahu do budoucna. Pokud je žárlivost dlouhodobě neoprávněná, tak má negativní dopad na vztah. Na druhou stranu, žárlivost našeho partnera naznačuje pokračující zájem našeho partnera v nás, což v nás může zvýšit sebedůvěru a závazek, což zase bude mít pozitivní dopad na naši očekávanou stabilitu partnerského vztahu.

Z výsledků dále vyšlo, že ujišťování žárlivého partnera pozitivně koreluje se stabilitou partnerského vztahu a posiluje ho.

Většina teoretiků se shoduje, že za žárlivost ve vztahu doplácí oba dva partneři, jak ten, který je žárlivý, tak ten, který žárlivost vyvolá (Salovey & Rodin, 1984 cit. ze studie Sheets et al., 1997).

Vyvolávání žárlivosti je rovněž jednou z poměrně často používaných strategií udržování partnerství. Partneři vyvolávající žárlivost využívají tzv. trojúhelníkové strategie (nejčastěji se využívá třetí osoby, která má vzbudit v partnerovi žárlivost) nebo náhodných zmínek o potenciálním rivalovi. Reakce na tuto situaci potom vypovídá o míře partnerova závazku a lásce ve vztahu (Goodboy, 2012). Chování, které má v druhém vzbudit žárlivost je velice rozšířené. Ve výzkumu Brainerda a spol. (1996) dokonce 84% respondentů odpovědělo, že alespoň jednou v současném nebo minulém vztahu schválně použili taktiku úmyslného vyvolání žárlivosti (př. flirtování, mluvení o minulých vztazích, randění, sexuálních stycích s jinými). Z výzkumu Butterfielda (2004) vyšlo, že 59,6 % (z výzkumu Sheeta a spol. 73%) respondentů někdy použilo taktiku vyvolání žárlivosti v partnerovi cestou viditelného chování vyvolávajícího žárlivost (*personal action attempt*) (př. sexy oblečení), slovy (př. hovořit o přitažlivé sokyni/rivalovi) nebo nepřímou (př. zvednutí telefonu někomu opačného pohlaví). Toto chování může mít vysvětlení a důvodů může být několik – strategické cíle (odměna či pomsta), které vedou k indukčním taktikám (*induction tactics*) jako je 1) vzdalování se od partnera (plánování aktivit bez zahrnutí partnera, oddělené trávení času s kamarády, nekonkrétní sdílení svých plánů, telefonování či trávení času na sociálních sítích), 2) flirtovací zástěrka (*flirting facade*) (úmyslné zanechávání fotek tak, aby byly druhými nalezeny, trávení času na oblíbených místech páru s jinými, úmyslné nechávání

zanechávání nepravých telefonních čísel tak, aby byly nalezeny) nebo 3) alternativy vztahu (vyprávění o minulých vztazích, o jiných lidech, porovnávání partnera s minulými vztahy). Tyto taktiky mají většinou následky v podobě partnerovy reakce, která přímo odráží jeho vnímání stability vztahu – to buď v podobě agrese, rozchodu nebo zlepšení vztahu (Fleischmann et al., 2005). Zejména lidé, kteří mají sklony k psychologické či fyzické agresi a mají vysokou potřebu ovládat lidi, mají sklony používat tyto indukční žárlivostní taktiky. Podle Daintona a Grosse (2008) toto negativní chování udržuje vztah tam, kde si ho partneři přejí mít. Partneři schválně vyvolávají žárlivost kvůli odměnám ve vztahu (zkouška vztahu, zvýšení sebevědomí, zlepšení vztahu, vytvoření zábavy) nebo pomstě ve vztahu (dát partnerovi lekci, pomstít se či ho potrestat) (Fleischmann et al., 2005). Podle Sheetse a kol. (1997) osoby, které schválně vyvolají žárlivost jsou ty, které chtějí zvýšit pozornost od partnera, závazek a mate-retention¹⁰ a chtějí se ujistit o partnerově věrnosti. White (1980) přišel s myšlenkou, že úmyslné vyvolání žárlivosti slouží jako nepřímá taktika k vyrovnání sil v partnerském vztahu. Partner, který je ve vztahu ten slabší s větší pravděpodobností použije taktiky pro úmyslné vyvolání žárlivosti, aby dosáhl svého cíle (na rozdíl od partnera, který má ve vztahu větší moc, a tak může svých cílů dosáhnout jinak).

¹⁰ Termín, který zahrnuje taktiky hlídání si partnera, zavedený Davidem M. Bussem. Základní dělení je na dvě skupiny. Taktiky preventivní slouží k udržování stability partnerství a partnerské spokojenosti v dlouhodobějším kontextu a celkem jich bylo identifikováno 21. Reaktivní taktiky se objevují jako reakce na přímé ohrožení partnerství a je jich 24. Mezi preventivní taktiky patří např.: je milý, pozorný, zájem o partnera; vyznávání citů; trávení společného času, pomáhání partnerce; tolerance, důvěra, neomezování.... Mezi reaktivní taktiky spadá např: kontrola, hlídání; vyzvídání; je nepřijemný; potlačuje žárlivost; truceje, nekomunikuje; psychický nátlak.... (K. Klapilová, 2009).

II. Empirická část

4. Cíle výzkumu

Tento výzkum si klade za hlavní cíl testovat a to na základě longitudinální studie partnerských dvojic, vliv žárlivosti na stabilitu partnerského vztahu. Bude tedy testováno, zda větší žárlivost v partnerském vztahu predikuje nárůst spokojenosti ve vztahu či její pokles. Dále, jestli je míra žárlivosti partnerů signifikantním prediktorem pravděpodobnosti rozpadu páru.

4.1. Hypotézy

Hlavní hypotézy:

Je míra žárlivosti a četnost výskytu projevů mate-retention prediktorem vývoje partnerské satisfakce a stability partnerství?

H1: Nižší míra žárlivosti partnerů bude predikovat pokles v partnerské spokojenosti v průběhu partnerství.

H2: Nižší míra žárlivosti obou partnerů zvyšuje pravděpodobnost rozpadu vztahu.

5. Materiál a metody

5.1. Design výzkumu

Výzkum byl ze své povahy longitudinální a sestával ze dvou testování. V rámci prvního testování, které probíhalo v letech 2006–2009 (blíže popsáno v kap. Výběr participantů) na základním souboru respondentů byly použity následující dotazníky na měření partnerské satisfakce a žárlivosti, které jsem použila i nyní a to The Anticipated Sexual Jealousy Scale (Buunk, 1991b) a Dyadic Adjustment Scale (Spanier, 1976). V rámci druhého testování, které probíhalo po 7 letech, tedy v roce 2013, byli respondenti z předchozích let kontaktováni emailem a byli požádáni o znovuvyplnění internetového dotazníku, který zahrnoval dva z již dříve použitých dotazníků a to The Anticipated Sexual Jealousy Scale a Dyadic Adjustment Scale v programu Qualtrics.

5.2. Výběr participantů

Prvního testování partnerského soužití, které probíhalo v letech 2006–2009 ve spolupráci mezi katedrou Antropologie FHS UK (J. Havlíček, B. Husárová) a 1. Lékařskou fakultou UK pod vedením Mgr. K. Klapilové PhD., se zúčastnilo 86 párů, tedy 86 mužů a 86 žen žijících v dlouhodobém heterosexuálním vztahu. Účastníci splňovali následující kritéria: mít vztah déle než 2 roky (průměrná délka vztahu 5,44 let), bydlet s partnerem déle než rok, věk mezi 18 a 40 lety. Ženy byly ve věku mezi 20 a 35 lety, průměrný věk 26,4 let. Nejnižší věk u mužů byl 20 let, nejvyšší pak 39 let, průměrný věk 27,7 let.

Účastníci byli získáni pomocí plakátů vyvěšených ve 25 gynekologických ordinacích v Praze. Partneri byli za účast na výzkumu finančně motivováni a to 2000 Kč pro pár.

V rámci druhého testování bylo osloveno celkem 172 respondentů pomocí emailu. V úvodním dopise (viz příloha č. 1) byli účastníci požádáni o pomoc při pokračování studie, která jim může pomoci se ohlédnout za jejich partnerským vztahem. Byli ujištěni, že jim vyplnění dotazníku nezabere více než 15 minut. Ve druhém kole za tři týdny po prvním zkontaktování byli kontaktováni ti, kteří neodpověděli a za další týden byli kontaktováni opět emailovou cestou a to i s žádostí o identifikování neidentifikovatelných vstupních kódů. Poslední kontakt s oslovením o účast na výzkumu proběhl pomocí sms a to s prosbou, zda by nám nezaslali svoje aktuální emailové adresy, na které bychom je mohli kontakt s aktuálně

probíhající výzkumem. Použili jsme telefonní čísla, která jsme měli uložená z prvního testování. Celkem tedy byli účastníci kontaktováni 4x a celkem odpovědělo 58 probandů. Z toho 38 žen a 20 mužů. Muži byli ve věku mezi 26 a 44 lety, průměrný věk 34,5 let. Nejnižší věk u žen byl 25, nejvyšší potom 41. Průměrný věk žen byl 31,5 let. Průměrná délka vztahu u žen, jež zůstaly se svým partnerem i při druhém oslovení, byla 10,1 let a u mužů 10,9 let.

5.3. Výzkumné nástroje

5.3.1. Popis přihlašování účastníků do systému Qualtrics

Výzkum v letech 2006–2009 sestával z vyplňování dotazníků z různých oblastí partnerského vztahu a také z rozhovorů s výzkumníkem. Jeho součástí byly i dotazníky, které jsem nyní znovu použila v znovuobnoveném výzkumu, abych mohla porovnat výsledky předchozí studie a studie současné. Prvním z nich je standardizovaný dotazník na žárlivost The Anticipated Sexual Jealousy Scale (Buunk, 1991b) a druhý Dyadic Adjustment Scale neboli Dotazník partnerské přizpůsobivosti (Spanier, 1976) (podrobněji níže).

Data v rámci druhého testování byla sbírána pomocí internetové verze dotazníku, kterou jsme vložili do programu Qualtrics. Účastníci byli kontaktováni pomocí emailu, ze kterého byli účastníci kontaktováni již v předchozích letech a byli požádáni o spolupráci na znovuobnoveném výzkumu partnerského soužití. Výzkum byl pojmenován obecně (Výzkum partnerského soužití), aby nedošlo k ovlivnění probandů. Účastníkům v úvodním slově výzkumu byly dány instrukce, jak dotazník vyplňovat, jaký vstupní kód vložit. Kód byl zvolen tak, aby byl výzkum anonymní, ale abychom my byli schopni výsledky přiřadit k výsledkům výzkumu předchozího. Byl složen ze třech prvních písmen ze jména a třech prvních písmen z příjmení v závorce mohli respondenti vidět i příklad. Byli požádáni o uvedení pravdivých odpovědí a o vyplnění dotazníku o samotě a v klidu. Nakonec byli účastníci ujištěni o tom, že výzkum je anonymní a slouží pouze k vědeckým účelům. Nejprve probandi vyplňovali otázky demografického rázu (např. jak dlouho jsou již partnery spolu), dále Spanierův dotazník na spokojenost ve vztahu (DAS), pro ženy byla zařazena sekce otázek týkající se antikoncepce, dále otázky na počet sexuálních partnerů, historický vývoj vztahu partnerské dvojice, otázky týkající se attachmentu a dotazník týkající se žárlivosti (The Anticipated Sexual Jealousy Scale (ASJS) a Tří dimenzionální dotazník na žárlivost, Buunk, 1991b). Pro můj výzkum jsou však stěžejní pouze dotazníky DAS a ASJS, proto se

jejich popisu dále věnuji detailněji. V závěru dotazníku byl i prostor pro slovní zhodnocení vztahu a email v případě dotazů týkajících se výzkumu. V případě, že se účastníci rozešli s tehdejšími partnery, tak je rozklíčková v dotazníku přesměrovala na otázky týkající se jejich expartnera z doby prvního testování, a měli za úkol vyplňovat zmíněné dotazníky retrospektivně. Rovněž měli možnost vyjádřit se k důvodu rozchodu (např. kdo jej inicioval, zda byla důvodem celková či sexuální nespokojenost v partnerství, či konkrétně míra žárlivosti jednoho z partnerů).

5.3.2. Dotazník partnerské přizpůsobivosti

„Dyadic Adjustment Scale“ (též „DAS“), česky „Dotazník partnerské přizpůsobivosti“ (Kratochvíl, 2006), vytvořil v roce 1976 Graham B. Spanier za účelem určování kvality partnerských vztahů, bez ohledu na to, zda respondenti jsou nebo nejsou manželé. Pokrývá všechny podstatné aspekty partnerské spokojenosti a kvality partnerského vztahu, ale zároveň je stručný a tudíž snadno a rychle vyplnitelný. Lze ho rozdělit na čtyři samostatné subškály – *Partnerská spokojenost, Partnerská soudržnost, Shoda v partnerském vztahu a Vyjadřování emocí*, které lze použít a analyzovat i samostatně, je tedy možné vypočítat i skóry jednotlivých subškál.

Obsahuje 32 otázek, které jsou postaveny tak, že jim stejně dobře porozumí nesezdané i manželské páry. Většina otázek nabízí odpovědi na škále od 0 do 5 (některé ano/ne, či obsahují šesti bodovou škálu), přičemž některé otázky mají reverzní škálu. Na dvě otázky je možné odpovědět pouze ano nebo ne. Dotazník umožňuje vypočítat celkový skóre odpovědí a vyjádřit tak satisfakci partnerů. Maximální možný dosažitelný skóre je 151. Čím vyšší je dosažený skóre, tím lepší je fungování a kvalita vztahu. V současném výzkumu byl použit český překlad, který uvedl ve své knize Kratochvíl (2006). Skórování je děláno podle klíče, které ve své práci pro české uživatele vytvořila Umbryová (2012).

Subškály dotazníku „DAS“

Partnerská spokojenost (Dyadic satisfaction)

Dotazník obsahuje deset otázek spadající do subškály partnerské spokojenosti. Jsou zaměřené na obecné hodnocení vztahu, na měření míry hádek vyskytujících se ve vztahu, vnímání společné budoucnosti nebo na četnost myšlenek o ukončení vztahu. Např.: „*Jak často Vy nebo Váš partner po hádce odchází z domu?*“ „*Jak často Vás napadne, že vztah mezi*

Vámi a Vaším partnerem je v pořádku? „Důvěřujete svému partnerovi?“ „Litujete toho, že žijete společně? Jak často se hádáte?“

Maximální dosažitelný skóre v této subškále je 50 bodů.

Partnerská soudržnost (Dyadic cohesion)

Tato subškála zahrnuje pět otázek týkajících se společně tráveného času a emočních prožitků. Např: *„Chodíte společně za zábavou a koníčky?“ „Jak často společně něco plánujete?“ „Jak často klidně o něčem diskutujete?“*

Maximální dosažitelný skóre v této subškále je 24.

Shoda v partnerském vztahu (Dyadic consensus)

V této subškále dotazníku je celkem 13 otázek, které se ptají na souhlas a shodu o obecných postojích k životu a životních prioritách – to jest nakládání s rodinnými příjmy, rozdělení úkolů v domácnosti, životní filosofie apod. *„Jak často se shodnete na množství společně tráveného času?“*

Maximální dosažitelný skóre v této subškále je 65 bodů.

Vyjadřování emocí (Affectional expression)

Část dotazníku zaměřená na množství neshod v sexuální a citové oblasti se skládá ze čtyř otázek. Dvě z těchto otázek jsou hodnocené pouze možnostmi ano nebo ne, jedná se o otázku, zda se v několika posledních týdnech vyskytly problémy v oblasti sexuální nebo neprojevení lásky.

Maximální dosažitelný skóre je v této subškále 12 bodů.

5.3.3. The Anticipated Sexual Jealousy Scale

Standardizovaný dotazník na žárlivost The Anticipated Sexual Jealousy Scale (Buunk, 1991b). Dotazník obsahuje pět bodů, které jsou hodnoceny na bodové škále. Ptají se, jak by se respondent cítil, kdyby jejich partner s někým flirtoval, měl pohlavní styk, zamiloval se, měl dlouhodobý vztah či se eroticky mazlil (vždy se jedná o určitý druh či stupeň mimopartnerského zapletení). Odpovědi jsou zaznamenány na škále v rozsahu od 1 (extrémně potěšen) do 9 (extrémně rozrušen), všechny možnosti jsou slovně popsány u příslušného čísla. V rámci druhého testování byly přidány i otázky z Buunkova trojdimenzionálního dotazníku (Buunk, 1991): probíral velmi osobní věci, tancoval velmi intmním způsobem, políbil ji při

blahopřání, nebo při rozloučení. Vyplnění každého bodu by nemělo zabrat více než minutu až dvě. Další část dotazníku se ptá na shodné otázky, avšak z pohledu partnera. Tím lze určit, jak velkou žárlivost jedinec vnímá ze strany partnera.

Dotazník na ASJS byl v rámci druhého testování rozšířen ještě o dvě otázky z Buunkova (1991) trojdimenzionálního dotazníku na žárlivost (v ostatních otázkách se dotazníky překrývají), kdy měli respondenti zaznačit na škále od 1 (nikdy) do 5 (pořád) „*Jak často Vás napadají následující myšlenky? Jsem přesvědčen, že mé partnerce se zdá někdo jiný atraktivnější než já. Mám strach, že má moje partnerská sexuální poměr s někým jiným. Bojím se, že moji partnerku sexuálně přitahuje někdo jiný. Strachuji se, co všechno se může stát, když bude moje partnerka v kontaktu s jinými muži. Mám strach, že mě partnerka opustí kvůli někomu jinému.*“ A na stejném principu byla i druhá otázka, hodnocená na škále 1 (vůbec mne nevystihuje) až 5 (zcela mne vystihuje) „*Do jaké míry Vás vystihují následující výroky? Nechci, aby byla moje partnerka v příliš velkém kontaktu s ostatními muži.*“ (viz příloha 2)

Skórování je aritmetickým průměrem z otázek. Vyšší skór indikuje vyšší míru žárlivosti.

5.4. Předvýzkum

Ještě před oficiálním zahájením výzkumu, proběhl krátký předvýzkum nebo spíše test, zda všechny dotazníky v internetové verzi fungují, jak mají a zda se v dotazníku nevyskytují chyby. Předvýzkumu se účastnilo 20 studentů, z toho 10 žen a 10 mužů, kteří mě upozornili na některé nedostatky a pocity z položených otázek, zda jsou dostatečně srozumitelné apod. Poté byl výzkum spuštěn a to kontaktováním všech účastníků z minulých let příslušného výzkumu.

5.5. Průběh výzkumu

Po spuštění výzkumu se nám několik emailů vrátilo s tím, že již dané emailové adresy neexistují. Postupně v průběhu tří týdnů jsme odpovídali na jednotlivé emailové dotazy probandů. Po třech týdnech jsme stáhli první výsledky, které zahrnovaly celkem 26 žen a 16 mužů. Po zkontrolování vstupních kódů se použitelné množství odpovědí snížilo na celkem 23. Ve druhém kole jsme ještě v emailovém dopise více zdůraznili jaký je vstupní kód vzhledem k nepozornosti respondentů, kteří se dotazovali v emailech jaký je vstupní kód.

Po dalším týdnu čekání jsme kontaktovali ty, kteří zatím dotazník nevyplnili zároveň s prosbou o identifikování některých nesrozumitelných zkratk, které někteří použili místo vstupního kódu. O další dva dny později jsme kontaktovali dosud nezúčastněné krátkou neinvazivní smskou na telefonní čísla s doby prvního testování, kde jsme je požádali o současnou emailovou adresu a spolupráci na pokračujícím výzkumu. Respondenti mi průběžně odpovídali na smsky s dotazy a aktuálními emailovými adresami, které jsem aktualizovala v systému a rozesílala emaily s instrukcemi jako předtím. Celkem tři osoby mi napsaly, ať je již ohledně výzkumů nekontaktujeme. Po smskovém zkontaktování jsem zaznamenala největší nárůst odpovědí v systému Qualtrics. Celkový počet respondentů se ustálil na počtu 58 (38 žen/ 20 mužů).

5.6. Metody vyhodnocování dat

Po stažení dat z programu Qualtrics, byla všechna data převedena do programu Microsoft Excel 2008 a nepotřebné údaje a neidentifikovatelní probandi byli odstraněni. Poté byla všechna data postupně upravována a kódována. U otázek použitých z DAS se výsledky sčítaly podle skórování uvedených v klíči (Umbryová, 2012), byl vypočten jak celkový skór, tak skóry jednotlivých subškál. U ASJS dotazníku byl vypočten aritmetický průměr. Zvlášť byly hypotézy testovány pro soubor dat žen a zvlášť mužů.

Data byla pro provádění analýz převedena z excelového souboru do statistického softwaru SPSS.20.

6. Analýza dat

6.1. Popis souboru

Prvního testování partnerského soužití, který probíhal v letech 2006–2009, se zúčastnilo 86 párů, tedy 86 mužů a 86 žen žijících v dlouhodobém heterosexuálním vztahu. Ženy byly ve věku mezi 20 a 35 lety, průměrný věk 26,4 let. Nejnižší věk u mužů byl 20 let, nejvyšší pak 39 let, průměrný věk 27,7 let.

Tabulka 1: Soubor respondentů: základní deskriptiva

Muži	Počet respondentů	Nejnižší	Nejvyšší	Průměr	Směrodatná odchylka
Věk	20	26	44	34,5	4,51
Délka vztahu v měsících	16	84	192	131	28,24
Ženy					
Věk	38	25	41	31,5	3,35
Délka vztahu v měsících	32	12	176	122,84	31,62

Druhého testování se celkem zúčastnilo 58 probandů - 20 mužů a 38 žen. Muži byli ve věku mezi 26 a 44 lety, průměrný věk 34,5 let. Nejnižší věk u žen byl 25, nejvyšší potom 41 let. Průměrný věk žen byl 31,5 let. Průměrná délka vztahu u žen byla 10,1 let (122,8 měsíců) a u mužů 10,9 let (131 měsíců). Směrodatná odchylka žen v délce vztahu je 31,6 a u mužů 28,24. Ženy mají tedy větší rozptyl délky vztahu než muži. Celkem se rozešlo od doby prvního měření 8 párů (z těch, co se nám při znovukontaktování ozvaly, celkové číslo rozpadlých párů bude vyšší) a to čtyři u žen a čtyři u mužů (nejednalo se o stejné páry).

6.2. Deskriptivní údaje o spokojenosti respondentů z prvního a druhého testování

Maximální dosažitelný skór, kterého mohli respondenti dosáhnout je 151 bodů. Spokojenost partnerů se určuje velikostí tohoto skóru, čím vyšší je skór, tím jsou probandi

spokojenější. V subškále *shoda v partnerském vztahu* je maximální dosažitelný skóre 65 bodů, v subškále *vyjadřování emocí* 12 bodů, v subškále *partnerské spokojenosti* 50 bodů a v *partnerské soudržnosti* 24 bodů.

V tabulce níže naleznete deskriptivní údaje o partnerské spokojenosti souboru mužů, kteří se zúčastnili obou testování (N = 20).

Tabulka 2: Deskriptivní údaje o spokojenosti sezení S1 a S2 – muži

Muži		Průměr	N	Směrodatná odchylka	Směrodatná chyba
Spanier celkový skóre	S1	116,9	20	11,90	2,66
	S2	106,4	20	11,79	2,64
Shoda v partnerském vztahu	S1	49,05	20	6,74	1,51
	S2	50,1	20	4,88	1,09
Vyjadřování emocí	S1	8,25	20	1,21	0,27
	S2	7,5	20	1,88	0,42
Partnerská spokojenost	S1	43,25	20	3,51	0,78
	S2	33,75	20	5,79	1,29
Partnerská soudržnost	S1	16,3	20	3,28	0,73
	S2	15,05	20	2,84	0,64

Z tabulky č. 2 můžeme vidět, že dotazník vyplnilo všech 20 mužů. Spokojenost ve vztahu u mužů mírně klesla a to jak celková, tak i spokojenost v téměř všech subškálách (vyjadřování emocí, partnerská spokojenost, partnerská soudržnost) (testování stat. significance výsledků viz následující kapitola, zde pouze deskriptivní popis). Mírné zvýšení spokojenosti můžeme vidět v subškále *shoda v partnerském vztahu*, ale to pouze o 1,05 bodu. Velký rozdíl zaznamenáváme v subškále *partnerské spokojenosti* a to posun z 43,25 bodu

na 33,75. Celkový možný dosažitelný skór u Spanierova dotazníku (1971) je 151 bodů. Z tabulky lze tedy vyčíst, že celkový skór od doby prvního měření klesl o 10,5 bodu a to ze 116,9 na 106,4.

V tabulce níže naleznete deskriptivní údaje o partnerské spokojenosti souboru žen, které se zúčastnily obou testování (N = 38).

Tabulka 3: Deskriptivní údaje o spokojenosti sezení S1 a S2 – ženy

Ženy		Průměr	N	Směrodatná odchylka	Směrodatná chyba
Celkový skór	S1	119,82	38	8,42	1,37
	S2	106,24	38	13,22	2,14
Shoda v partnerském vztahu	S1	51,03	38	5,59	0,91
	S2	50,21	38	6,49	1,05
Vyjadřování emocí	S1	9	38	1,56	0,25
	S2	8,26	38	2,5	0,41
Partnerská spokojenost	S1	43,53	38	2,77	0,45
	S2	33,61	38	5,35	0,87
Partnerská soudržnost	S1	16,26	38	2,24	0,36
	S2	14,16	38	3,39	0,55

Z tabulky č. 3 vidíme, že se výzkumu zúčastnilo 38 žen. Stejně jako u mužů celková spokojenost u žen od doby prvního měření klesla o 13,57 bodu. Všechny subškály partnerské spokojenosti se posunuly negativním směrem, čili spokojenost ve vztahu klesla a největší pokles můžeme zaznamenat u partnerské spokojenosti, kde se průměrná spokojenost během prvního sezení pohybovala v hodnotě 43,5 bodu a při druhém testování byla průměrná hodnota na 33,61 z celkových možných dosažitelných 50 bodů. U ostatních subškál, velký rozdíl nezaznamenáváme.

6.3. Změna partnerské spokojenosti mezi sezeními 1 a 2

Změna v partnerské spokojenosti (měřené DAS) mezi dvěma sezeními byly testovány párovým t-testem o shodě dvou průměrů, zvláště pro soubor mužů a žen.

Tabulka 4: Párový t-test: Změna partnerské spokojenosti mezi S1-S2 – muži

Muži	Průměrná změna	Směrodatná odchylka	t	Df	Sig.
Celkový skór S1 – S2	10,5	14,2	3,31	19	<0,001
Shoda v partnerském S1 – S2	-1,05	8,11	-0,58	19	0,57
Vyjadřování emocí S1 – S2	0,75	2,15	1,56	19	0,14
Partnerská spokojenost S1 – S2	9,5	4,63	9,18	19	<0,001
Partnerská soudržnost S1 – S2	1,25	4,2	1,33	19	0,2

Z tabulky č. 4 vidíme, že signifikantní rozdíly zaznamenáváme u dvou proměnných. V celkové spokojenosti a v její subškále a to v partnerské spokojenosti. Celkové skóre spokojenosti DAS signifikantně kleslo ($t(19) = 3,31$, $p < 0,001$), stejně jako skóre v subškále spokojenosti ($t(19) = 9,18$, $p < 0,001$). Na základě tabulky tedy vidíme, že celková spokojenost mužů klesla od doby prvního měření.

Tabulka 5: Párový t-test: Změna partnerské spokojenosti DAS – ženy

Ženy	Průměrná změna	Směrodatná odchylka	t	df	Sig.
Celkový skór S1 – S2	13,579	14,62	5,73	37	<0,001
Shoda v partnerském S1 – S2	0,816	7,59	0,66	37	0,512
Vyjadřování emocí S1 – S2	0,737	2,81	1,62	37	0,114
Partnerská spokojenost S1 – S2	9,921	5,90	10,37	37	<0,001
Partnerská soudržnost S1 – S2	2,105	3,55	3,66	37	0,001

Z tabulky č. 5 vidíme, že jsou statisticky signifikantní rozdíly u třech proměnných a to u celkového skóru partnerské spokojenosti, u subškály partnerské spokojenosti a u partnerské soudržnosti. Celkové skóre spokojenosti DAS signifikantně kleslo ($t(37) = 5,73$, $p < 0,001$), stejně jako skóre v subškále partnerské spokojenosti ($t(37) = 10,37$, $p < 0,001$) a partnerské soudržnosti ($t(37) = 3,66$, $p = 0,001$). Na základě tabulky vidíme, že celková spokojenost u žen klesla od doby prvního měření.

6.4. Změna žárlivosti mezi sezeními 1 a 2

Změna v partnerské žárlivosti (měřené pomocí ASJS) mezi dvěma sezeními byly testovány párovými t-testy o shodě dvou průměrů, zvláště pro soubor mužů a žen.

Odpovědi jsou zaznamenány na škále v rozsahu od 1 (extrémně potěšen) do 9 (extrémně rozrušen), všechny možnosti jsou slovně popsány u příslušného čísla. Skórování je aritmetickým průměrem z otázek. Vyšší skór indikuje vyšší míru žárlivosti.

Tabulka 6: Žárlivost průměry ASJS v rámci sezení 1 a sezení 2 – muži

Muži		Průměr	Počet	Směrodatná odchylka
Žárlivost	S1	7,84	19	1,16
	S2	7,36	19	1,34

Průměrné skóre žárlivosti mužských respondentů bylo vysoké (v S1 = 7,84; v S2 = 7,36), SD ukazuje na poměrně nízkou variabilitu proměnné.

Tabulka 7: Párový t-test: rozdíl v žárlivosti ASJS S1 a S2 – muži

Muži	Průměrná změna	Směrodatná odchylka	t	df	Sig.
Rozdíl v žárlivosti v S1 a S2	0,48	0,96	2,2	18	0,04

Z tabulky č. 6 a 7 vidíme, že u mužů žárlivost klesla od doby prvního testování o 0,48 bodu (na škále od 1 do 9). Rozdíl je statisticky signifikantní na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ (95 %), při $t(18) = 2,20$; $p = 0,04$.

Tabulka 8: Žárlivost průměry ASJS v rámci sezení 1 a sezení 2 – ženy

Ženy		Průměr	Počet	Směrodatná odchylka
Žárlivost	S1	8,43	35	0,7
	S2	7,82	35	1,03

Průměrné skóre žárlivosti ženských respondentek bylo vysoké (v S1 = 8,43; v S2 = 7,82), SD ukazuje na poměrně nízkou variabilitu této proměnné.

Tabulka 9: Párový t-test: rozdíl v žárlivosti ASJS S1 a S2 – ženy

Ženy	Průměrná změna	Směrodatná odchylka	t	df	Sig.
Rozdíl v žárlivosti v S1 a S2	0,61	1,03	3,52	34	0,001

Z tabulky č. 8 a 9 vidíme, že žárlivost u žen klesla od prvního měření o 0,61 bodu (na škále od 1 do 9) a tento pokles je statisticky signifikantní na hladině významnosti $\alpha = 0,001$, při $t(34) = 3,5$; $p = 0,001$.

Hypotéza 1: Nižší míra žárlivosti partnerů bude predikovat pokles v partnerské spokojenosti v průběhu partnerství.

Prediktivní síla míry žárlivosti (v období sezení S1, měřena pomocí ASJS – byly počítány modely jak pro vlastní hodnocení žárlivosti, tak pro partnerovo přisuzované hodnocení) na změnu celkové partnerské spokojenosti měřenou pomocí DAS ve všech subškálách (vždy počítáno jako skóre v rámci sezení 2 mínus skóre v rámci sezení 1 byla testována pomocí jednoduché lineární regrese, zvlášť pro mužský a ženský vzorek.

Přehled

Tabulka 10: Lineární regrese mužský i ženský vzorek: Závislá proměnná: spokojenost; prediktor: vlastní žárlivost

Muži	B	t	Sig.
změna DAS celkové skóre S2-S1	-4,37	-0,63	0,54
změna v subškále SHODA	-1,62	-0,52	0,61
změna v subškále EMOCE	-0,18	-0,30	0,77
změna v subškále SPOKOJENOST	-0,99	-0,41	0,69
změna v subškále SOUDRŽNOST	-1,59	-1,20	0,25
Ženy	B	t	sig.
změna DAS celkové skóre S2-S1	2,27	0,58	0,57
změna v subškále SHODA	0,34	0,17	0,87
změna v subškále EMOCE	-0,07	-0,09	0,93
změna v subškále SPOKOJENOST	1,07	0,67	0,51
změna v subškále SOUDRŽNOST	0,93	0,95	0,35

Nezávislá proměnná – vlastní žárlivost. Podle tabulky č. 10 je patrné, že míra vlastní žárlivosti měřená pomocí ASJS nebyla signifikantním prediktorem změny partnerské spokojenosti mezi dvěma sezeními, a to ani v jedné ze subškál DAS.

Tabulka 11: Lineární regrese mužský i ženský vzorek: Závislá proměnná: spokojenost; prediktor: partnerova/čina žárlivost.

Muž	B	t	sig.
změna DAS celkové skóre S2-S1	-22,31	-1,36	0,194
změna v subškále EMOCE	-0,13	-0,09	0,932
změna v subškále SHODA	-15,313	-2,312	0,037
změna v subškále SPOKOJENOST	-4,13	-0,69	0,499
změna v subškále SOUDRŽNOST	-2,75	-0,82	0,424
Žena	B	t	sig.
změna DAS celkové skóre S2-S1	-0,42	-0,10	0,919
změna v subškále EMOCE	-0,10	-0,13	0,9
změna v subškále SHODA	0,83	0,40	0,693

změna v subškále SPOKOJENOST	-0,86	-0,52	0,61
změna v subškále SOUDRŽNOST	-0,29	-0,28	0,779

Z tabulky č. 11 vidíme, že statisticky signifikantní na hladině významnosti nám vyšla pouze závislost změny partnerské spokojenosti ve shodě na výchozí partnerčině žárlivosti v rámci mužského vzorku ($B = -15,313$, $p = 0,037$).

Tabulka 12: Model summary – muž – závislost změny partnerské shody na výchozí partnerčině vnímané žárlivosti

Shrnutí	R	R ²	Adjustovaný R ²	Std. chyba od průměru
1	,526b	0,276	0,225	13,249

Detailnější popis signifikantního modelu: Z tabulky č. 12 usuzujeme vhodnost modelu. Hlavním ukazatelem je R², který má hodnotu 0,276 což znamená, že 28 % variability změny partnerské shody je predikováno výchozí partnerčinou žárlivostí.

Tabulka 13: ANOVA – pro regresní model pro závislou proměnnou na změně spokojenosti a prediktor partnerčina žárlivost u vzorku mužů

	Součet čtverců	df	R ²	F	Sig.
Regrese	937,891	1	937,891	5,343	,037c
Residuální	2457,469	14	175,533		
Celkem	3395,359	15			

Tabulka 14: Závislá proměnná (změna spokojenosti mezi S2 a S1 ve shodě v partnerském vztahu); nezávislá proměnná (partnerčina žárlivost) u vzorku mužů

Model		Nestandardizované koeficienty		Standardizované koeficienty	t	Sig.
		B	Std. chyba	Beta		
1	Konstatna	127,81	56,40		2,27	0,04
	Výchozí partnerčina žárlivost	-15,31	6,63	-0,53	-2,31	0,037

Koeficient beta nám ukazuje, jak velký vliv má nezávislá proměnná (partnerčina žárlivost) na závislou proměnnou (změna spokojenosti mezi S2 a S1 ve shodě v partnerském vztahu) a má hodnotu $B = -15,313$ a konstantu, která má hodnotu 127,8.

Změna spokojenosti ve shodě v partnerském vztahu = $127,8 + (-15,3 \times \text{výchozí partnerčina žárlivost})$. Pokud je výchozí partnerčina žárlivost rovna 0, tak změna spokojenosti v partnerské shodě má hodnotu 127,8, pokud by žárlivost vzrostla o jednotku, tak klesne spokojenost o 15,3.

Vyšlo nám tedy, že se vzrůstající mírou vnímané partnerčiny žárlivosti klesá míra partnerské shody mezi sezeními (tzn. za šest let) a to pouze u mužů.

Testování hypotézy H2: Nižší míra žárlivosti obou partnerů zvyšuje pravděpodobnost rozpadu vztahu

V hypotéze 2 jsme předpokládali, že nižší míra žárlivosti obou partnerů zvyšuje pravděpodobnost rozpadu vztahu. Bohužel máme příliš malý vzorek párů, které se rozpadly, na to, abychom tuto hypotézu mohli testovat. Podle údajů uvedených v deskriptivní tabulce č. 15 se zdá, že se míra vlastní či vnímané partnerovy žárlivosti (měřená ASJS) u těch, kteří se rozešli, se téměř neliší od párů, které spolu stále jsou.

Tabulka 15: Míra žárlivosti (měřená ASJS) v rámci dvou skupin párů – těch co se rozešli a těch co se nerozešli.

Vztah		Vlastní žárlivost	Partnerova žárlivost
Stále spolu	Průměr	8,24	8,18
	Počet respondentů	49	49
	Směrodatná odchylka	0,95	0,64
Rozešli se	Průměr	8,13	8,13
	Počet respondentů	8	8
	Směrodatná odchylka	0,64	0,35

Pokud se ovšem zaměříme pouze na mužský vzorek, vidíme, že u těch, kteří se rozešli, je nižší výchozí skóre vnímané žárlivosti partnerky (tabulka č. 16).

Tabulka 16: Výchozí žárlivost – muži

Vztah		Vlastní žárlivost	Partnerky žárlivost
Stále spolu	Průměr	7,81	8,5
	Počet respondentů	16	16
	Směrodatná odchylka	1,28	0,52
Rozešli se	Průměr	8	8
	Počet respondentů	4	4
	Směrodatná odchylka	0	0

Přes malý počet rozpadlých párů ($N = 4$) byla provedena ANOVA pro testování rozdílů mezi těmito dvěma skupinami.

Tabulka 17: Anova vlastní a partnerova žárlivost – muži

ANOVA		Součet čtverců	df	Průměr čtverců	F	Sig.
Partnerčina žárlivost	Mezi skupinami	0,8	1	0,8	3,6	0,074

U mužů je téměř signifikantně nižší vnímaná žárlivost partnerky u párů, které se rozešly ($F = 3,6$, $p = 0,074$) – je však nutno poznamenat, že četnost skupiny rozešlých párů nesplňuje kritéria provádění tohoto statistického testu.

6.5. Změna spokojenosti ve vztahu na základě délky vztahu

Lineární regrese

Přestože se tato otázka netýká přímo našich základních hypotéz, rozhodli jsme se ji otestovat. Do jaké míry délka vztahu predikuje změnu partnerské spokojenosti. Jedná se totiž o potenciálně ovlivňující proměnnou, která může mít zásadní význam pro interpretaci našich výsledků.

Míra predikce délky vztahu (v období sezení S1) na změnu celkové partnerské spokojenosti měřenou pomocí DAS (vždy počítáno jako skóre v rámci sezení 2 mínus skóre v rámci sezení 1) byla testována pomocí jednoduché lineární regrese.

Tabulka 18: Závislá proměnná změna Spanierova skóru S2-S1, prediktor: délka vztahu v období prvního sezení - muži

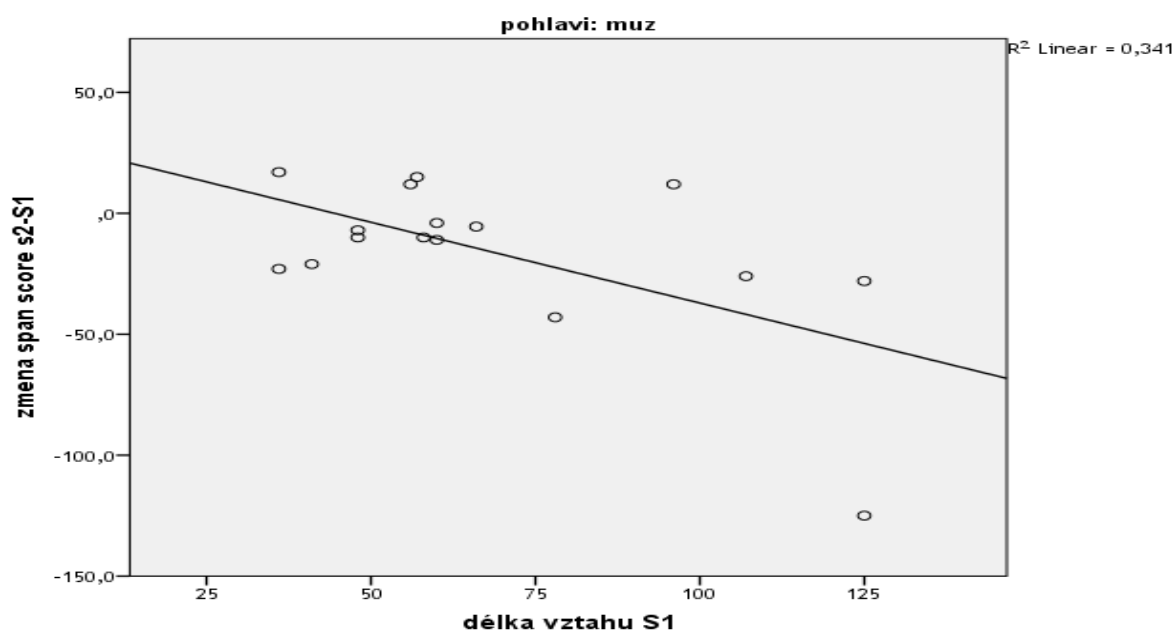
Model		Nestandardizované koeficienty		Standardizované koeficienty	t	Sig.
		B	Std. chyba	Beta		
1	Konstatna	29,695	18,43		1,61	0,129
	délka vztahu S1	-0,668	0,248	-0,584	-2,69	0,018

Koeficient beta, který nám ukazuje, jak velký vliv má nezávislá proměnná (délka vztahu) na závislou proměnnou (změna celkové spokojenosti) a má hodnotu $B = -0,668$ a konstantu, která má hodnotu 29,69. Obě veličiny jsou signifikantní na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Nyní můžeme přejít k sestavení regresní rovnice.

Změna celkové spokojenosti v partnerském vztahu = $29,69 + (-0,668 \times \text{délka vztahu})$. Pokud je délka vztahu rovna 0, tak má spokojenost hodnotu 29,69, pokud by délka vztahu vzrostla o jednotku, tak klesne spokojenost o 0,668.

Vyšlo nám tedy, že se vzrůstající délkou vztahu klesá u mužů spokojenost ve vztahu.

Graf 1: Spokojenost ve vztahu v závislosti na jeho délce – muži

Z grafu č. 1 můžeme vidět, že u mužů se mění spokojenost v partnerství s délkou vztahu. Čím delší délka partnerství, tím větší změna spokojenosti a to u mužů negativním směrem což znamená, že jsou méně spokojení než předtím, čím déle jsou ve vztahu, u žen se spokojenost v závislosti na délce vztahu nemění, viz graf č. 2.

Rozptyl ve změně spokojenosti v datech je z 34% způsoben u mužů délkou vztahu. Zbýlých 66% musíme hledat v jiných faktorech.

Tabulka 19: Závislá proměnná změna Spanierova skóru S2-S1, prediktor: délka vztahu v období prvního sezení - ženy

Model		Nestandardizované koeficienty		Standardizované koeficienty	t	Sig.
		B	Std. chyba	Beta		
1	Konstatna	-15,46	7,94		-1,95	0,06
	délka vztahu S1	0,04	0,12	0,54	0,30	0,76

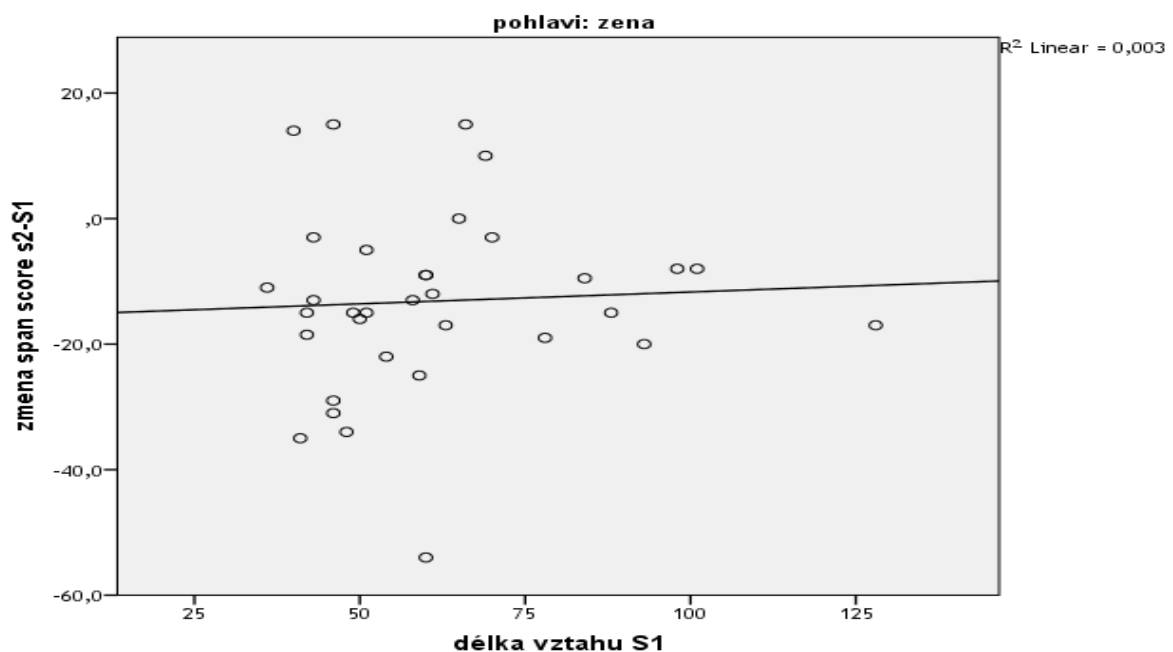
Koeficient beta, který nám ukazuje, jak velký vliv má nezávislá proměnná (délka vztahu) na závislou proměnnou (změna celkové spokojenosti) a má hodnotu $B = 0,04$

a konstantu, která má hodnotu -15,46. Obě veličiny jsou signifikantní na hladině významnosti $\alpha = 0,05$. Nyní můžeme přejít k sestavení regresní rovnice.

Změna celkové spokojenosti v partnerském vztahu = $-15,46 + (0,04 \times \text{délka vztahu})$. Pokud je délka vztahu rovna 0, tak má spokojenost hodnotu -15,46, pokud by délka vztahu vzrostla o jednotku, tak stoupne spokojenost o 0,04.

Vyšlo nám tedy, že se vzrůstající délkou vztahu velice mírně stoupá u žen spokojenost ve vztahu.

Graf 2: Spokojenost ve vztahu v závislosti na jeho délce – ženy

U žen se spokojenost v závislosti na délce vztahu téměř nemění, viz graf č. 2.

7. Diskuse

Hlavním cílem této práce bylo testovat, jaký dopad má žárlivost na partnerský vztah, a jak se změnila spokojenost v partnerském vztahu od doby prvního testování v souvislosti se žárlivostí. Respondenti odpovídali na otázky pomocí elektronického dotazníku a to nejčastěji označováním výsledků na bodových škálách.

Výsledky ukázaly, že celková partnerská spokojenost se v průběhu času snižuje (a to konkrétně v celkovém skóre DAS a v subškále partnerské spokojenosti u mužů i žen, v subškále partnerské soudržnosti pouze u žen). Shoda v partnerském vztahu se od doby prvního testování nezměnila a to jak u mužů, tak u žen. Výsledný skór dosažený respondenty v této subškále zůstal téměř rovnoměrný, proměnná shoda v partnerském vztahu tedy neovlivňuje změnu v partnerské spokojenosti.

Změnu spokojenosti v závislosti na míře žárlivosti jsme zaznamenali pouze v jedné subškále dotazníku a to u mužů, kde vyšší vnímaná partnerčina žárlivost, snižovala spokojenost v partnerské shodě.

Druhou hypotézu a to, že nižší míra žárlivosti obou partnerů zvyšuje pravděpodobnost rozpadu vztahu, jsme nemohli statisticky testovat kvůli malému vzorku rozpadlých dvojic od doby prvního testování. V rámci tohoto omezeného vzorku se však zdá, že v partnerstvích, kde muži vnímají žárlivost své partnerky jako nižší, se častěji rozpadají.

Pohlavní rozdíly v žárlivosti

Jedna z podkapitol žárlivosti v teoretické části studie se zabývala pohlavními rozdíly v žárlivosti. Buss (1992) tvrdí, že se muži a ženy téměř neliší v míře žárlivosti pouze, že se liší v povaze žárlivosti mezi pohlavími.

Empirická část této práce ovšem přišla s nepatrným rozdílem v žárlivosti mezi muži a ženami. Ženy jsou celkově žárlivější než muži a bylo to potvrzeno jak prvním testováním, tak opakovaným testováním. Muži dosáhli při prvním testování hodnot 7,84 a při opakovaném testování 7,36, ženy při prvním testování dosáhly hodnot 8,43 a při druhém 7,82. Žárlivost se hodnotila na devíti bodové škále od 1 (extrémně potěšen) do 9 (extrémně rozrušen), což vypovídá o vysoké míře žárlivosti všech našich probandů.

Žárlivost, stabilita a spokojenost ve vztahu

Sheetsova studie (1997) srovnávala, jakou má žárlivost a žárlivostní reakce vliv na stabilitu partnerského vztahu, nenašla ovšem žádnou korelaci mezi těmito proměnnými. Naše studie také nepotvrdila, že by větší žárlivost měla negativní dopad na vztah.

Z evolučního pohledu je spokojenost v partnerství chápána jako psychologický stav, který je řízen mechanismem vypočítávajícím ztráty a výhody v partnerském vztahu s danou osobou (Buss et al, 2000). Většina studií (Mathes, 1986; Dugosh, 2000; Buss, 2000; Hansen, 1983) se shoduje, že ve spokojenějších partnerských vztazích se objevuje vyšší intenzita žárlivosti. Vysvětlením je obava ze ztráty vhodného partnera a obava, že by jedinec již nemusel najít jinou vhodnou alternativu. Mathes (1986) ve své longitudinální studii prokázal, že žárlivost má pozitivní účinky na vztah, a zároveň zachovává a podporuje lásku ve vztahu - celkově přispívá ke spokojenosti ve vztahu. Výsledky prokázaly vyšší výskyt žárlivosti u spokojených partnerských vztahů, které spolu setrvaly.

Konečné hodnoty naší studie poukazují na to, že respondenti, kteří se zúčastnili našeho výzkumu, mají vysokou výchozí i současnou žárlivost (viz hodnoty výše). Změnu spokojenosti v závislosti na míře žárlivosti jsme zaznamenali pouze v jedné subškále dotazníku a to u mužů, kde vyšší vnímaná partnerčina žárlivost, snižovala spokojenost v partnerské shodě.

Limity studie

I přesto, že byla studie dobře časově rozvržena a organizačně správně uspořádána, se nám bohužel nepodařilo přesvědčit dostatečný počet respondentů, aby nám dotazník vyplnili. Důvodů může být několik. Jednalo se o longitudinální studii, kdy jsme oslovovali respondenty z prvního testování až po době sedmi let, aby se znovu zúčastnili právě probíhajícího výzkumu. Dále nemůžeme zaručit, že se všem email s výzkumem doručil, protože se mohly změnit jejich emailové adresy a telefonní čísla, na která jsme je kontaktovali v poslední vlně oslovování. Jedna z dalších možností, proč nám neodpovědělo dostatek osob, je, že nebyli dostatečně motivováni. Při prvním testování byli totiž motivováni finanční odměnou.

Celkem nám dotazník vyplnilo 58 osob, z toho jsme zaznamenali pouze 8 osob, které uvedli, že se jim vztah rozpadnul, a z tak malého vzorku už vůbec nemůžeme dělat nějaké závěry, které by se daly aplikovat na celou skupinu lidí.

Určitá ovlivnění výsledků mohl způsobit již primární výběr vzorku, který probíhal v gynekologických ordinacích, a tudíž byla iniciátorkou zúčastnění se výzkumu převážně žena, což může svědčit o menší motivaci mužů účastnit se výzkumu, a následné menší pečlivosti při jeho vyplňování.

Závěr

V teoretické části jsem se zabývala nejdříve samotnou žárlivostí - jejím rozdělením, definicemi, které se různí autor od autora. Poté jsem rozebírala jednotlivé stěžejní faktory ovlivňující stabilitu partnerského vztahu a dávala je do souvislostí právě se žárlivostí.

Cílem empirické části této práce bylo testovat na základě longitudinální studie partnerských dvojic, vliv žárlivosti na stabilitu partnerského vztahu. Bylo testováno, zda větší žárlivost v partnerském vztahu predikuje nárůst spokojenosti ve vztahu či její pokles. Tato hypotéza se nám potvrdila pouze v jedné subškále a to u mužů. Jinak co se týkalo celkové změny spokojenosti od doby prvního testování, tak celková míra spokojenosti u mužů i u žen klesala. Výsledky ukázaly, že celková partnerská spokojenost se v průběhu času snižuje (a to konkrétně v celkovém skóre DAS a v subškále partnerské spokojenosti u mužů i žen, v subškále partnerské soudržnosti pouze u žen). Změnu spokojenosti v závislosti na míře žárlivosti jsme zaznamenali pouze v jedné subškále dotazníku a to u mužů, kde vyšší vnímaná partnerčina žárlivost, snižovala spokojenost v partnerské shodě.

Druhou hypotézu a to, že nižší míra žárlivosti obou partnerů zvyšuje pravděpodobnost rozpadu vztahu, jsme nemohli statisticky testovat kvůli malému vzorku rozpadlých dvojic od doby prvního testování. V rámci tohoto omezeného vzorku se však zdá, že v partnerstvích, kde muži vnímají žárlivost své partnerky jako nižší, se častěji rozpadají.

Přestože se tato otázka přímo netýkala našich základních hypotéz, rozhodli jsme se ji otestovat, a to do jaké míry délka vztahu predikuje změnu partnerské spokojenosti. Testování bylo provedeno pomocí lineární regrese a to míra predikce délky vztahu (v období sezení S1) na změnu celkové partnerské spokojenosti měřenou pomocí DAS. Vyšlo nám, že se vzrůstající délkou vztahu klesá u mužů spokojenost ve vztahu a u žen, a že se vzrůstající délkou vztahu mírně spokojenost ve vztahu stoupá.

Seznam použité literatury

- Ahmetoglu, G., Sami, V., Chamorro-Premuzic, T. (2010). The Relationship Between Dimensions of Love, Personality, and Relationship Length. *Archives of Sexual Behavior*, 39, 1181–1190.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Amato, P. R., & Rogers, S. J. (1997). A Longitudinal Study of Marital Problems and Subsequent Divorce. *Journal of Marriage and the Family*, 59, 612–624.
- Aron, A., & Westbay, L. (1996). Dimensions of the prototype of love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70, 535–551.
- Aron, E. N., Aron, A. (1996). Love and expansion of the self: The state of the model, *Personal Relationships*, 3, 45–58.
- Attridge, M., Berscheid, E., & Simpson, J. A. (1995). Predicting Relationship Stability From Both Partners Versus One. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 254–268.
- Bailey, J. M., Gaulin, S., Agyei, Y., & Gladue, B. A. (1994). Effects of gender and sexual orientation on evolutionary relevant aspects of human mating psychology. *Journal of personality and Social Psychology*, 66, 1081 – 1093.
- Baker, R. R., & Bellis, M. A. (1995). Sperm competition: Copulation, masturbation, and infidelity. London: Chapman and Hall.
- Barelds, D. P. H., & Dijkstra, B. P. (2007). Love at first sight or friends first? Ties among partner personality trait similarity, relationship onset, relationship quality, and love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24, 479–496.
- Barett, L., Dunbar R., Lycett J., (2002). *Human evolutionary psychology*.
- Bell, R. A., & Buerkel-Rothfuss, N. L. (1990). S(he) lover me, s(he) loves me not: Predictors of relational information-seeking in courtship and beyond. *Communication Quarterly*, 38, 64–82.

- Bentler, P. M., & Newcomb, M. D. (1978). Longitudinal study of marital success and failure. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 46, 1053–1070.
- Berezkei, T. & Csanaky, A. (1996): Mate choice, marital success, and reproduction in a modern society. *Ethology and Sociobiology*, 17, 23-45.
- Berscheid, E., Snyder, M., & Omoto, A. M. (1989). The relationship closeness inventory: Assessing the closeness of interpersonal relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 792–807.
- Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: A cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30, 654–676.
- Bevan, J. L. (2008). Experiencing and Communicating Romantic jealousy: Questioning the Investment Model, *Southern Communication Journal*, 73, 42–67
- Boranga, G. (1981). On the psychogenesis of jealousy-paranoic psychosis.
- Borello, G. M., & Thompson, B. (2001). A note regarding the validity of Lee's typology of love. *Journal of Psychology*, 124, 639–644.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment*, (2nd ed., Vol. 1). New York: Basic Books.
- Buunk, B. P., Angleitner, A., Oubaid, V., & Buss, D. M. (1996). Sex differences in jealousy in evolutionary and cultural perspective: tests from Neatherlands, Germany, and the United State. *Psychological Science*, 7, 359 – 363.
- Buunk, B. P., (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, 23, 997–1006.
- Buunk, A. P., Solano, A. C., Zurriaga, R., González, P. (2011). Gender Differences in the Jealousy-Evoking Effect of Rival Characteristics: A Study in Spain and Argentina. *Journal of Croos-Cultural Psychology*, 42(3), 323–339.
- Burns, A. (1984). Perceived causes of marital break-down and conditions of life. *Journal of Marriage and the Family*, 46, 551–562.
- Burr, W. R. (1970): Satisfaction with Various Aspects of Marriage over the Life Cycle: A Random Middle Class Sample, *Journal of Marriage and the Family*, 1, 29-37

- Buss, D. M. (1988). Love acts: The evolutionary biology of love. *The psychology of love*, 100–118.
- Buss, D. M. (1994). *The evolution of desire: Strategies of human mating*. New York: Basic Books.
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P., (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204–232.
- Buss, D. M., Shackelford, T. K., Kirkpatrick, L. A., Choe, J., Hasegawa, M., Hasegawa, T., & Bennett, K. (1999). Jealousy and beliefs about infidelity: Tests of competing hypotheses in the United States, Korea, and Japan. *Personal Relationships*, 6, 125 – 150.
- Buss, D. M. (2000). *The dangerous passion: Why jealousy is as necessary as love and sex*. New York: Free Press.
- Buss, D. M., & Shackelford, T. K., Choe, J., Buunk, B. P. & Dijkstra P. (2000). Distress about mating rivals. *Personal Relationships*, 7, 235–243.
- Byers, E. S. (1999). The interpersonal exchange model of sexual satisfaction: Implications for sex therapy with couples. *Canadian Journal of Counselling*, 33, 95–111.
- Byers, E. S., & Demmons, S. (1999). Sexual satisfaction and sexual self-disclosure within dating relationships. *The Journal of Sex Research*, 36, 180–189.
- Byers, E. S. (2005). Relationship satisfaction and sexual satisfaction: A longitudinal study of individuals in long-term relationships. *Journal of Sex Research*, 42, 113–118.
- Canary, D. J., & Stafford, L. (1992). Relational maintenance strategies and equity in marriage. *Communication Monographs*, 59, 243–267.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 644–663.
- Cate, R. M., Levin, L. A., & Richmond, L. S. (2002). Premarital relationship stability: A review of recent research. *Journal of Social and Personal Relationships*, 19, 261–284.
- Cooper, M. (1994). Criminal harrasment and potential for treatment. *Family Violence*.

- Daly, M., Wilson, M., & Weghorst, S. J. (1982). Male sexual jealousy. *Ethology and Sociobiology*, 3, 11–27.
- Daly, M., & Wilson, M. (1988). *Homicide*. New York: Aldine de Gruyter.
- Davis, K.E., Ace, A., & Andra, M. (2000). Stalking perpetrators and psychological matreatment of partners: Anger-jealousy, attachment insecurity, need for control, and break-up context. *Violence and Victims*, 15, 407–425.
- DeSteno, D.A., & Salovey, P. (1995). Jealousy and envy. *The Blackwell encyclopedia of social psychology*, 342–343.
- DeSteno, D. A., & Salovey, P. (1996). Evolutionary origins of sex differences in jealousy: questioning the „fitness“ of the model. *Psychological Science*, 7, 367 – 372.
- Diamond, L. M., Fagundes, CH. P., Butterworth, M. R. *Intimate Relationships across the Life Span*.
- Dijkstra, P., Buunk, B. P., (2002). Sex differences in the jealousy-evoking effect of rival characteristics. *European Journal of Social Psychology*, 32, 829–852.
- Disman, M., (1993). *Jak se vyrábí sociologické znalosti*. Karolinum, Praha.
- Dugosh, J. W (2000). Predicting relationship satisfaction from jealousy: The moderating effects of love. *Current Research in Social Psychology*, 5, 254–261.
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition and Emotion*, 6, 169–200.
- Felmlee, D., Sprecher, S., & Bassin, E. (1990). The dissolution of intimate relationships. A hazard model. *Social Psychology Quartely*, 53, 13–30.
- Fleischmann, A. A., Spitzberg, B. H., Andersen, P. A., & Roesch, S. C. (2005). Tickling the monster: Jealousy induction in relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22, 49–73.
- Freud, S., (1924). Certain neurotic mechanisms in jealousy, paranoia and homosexuality. *Collected papers*. London: The Hogan Press.
- Freud, S. (1991). *Vybrané spisy*, 1. Avicemum, Praha, 328–437.

- Fricker, J., & Moore, S. (2002). Relationship satisfaction: The role of love styles and attachment styles, *Current Research in Social Psychology*, 7, 182–204.
- Goodboy, A. K., Horan, S. M., & Booth-Butterfield, M. (2012). Intentional Jealousy-Evoking Behavior in Romantic Relationships as a Function of Received Partner Affection and Love Styles, *Communication Quarterly*, 60, 370–385.
- Gonzaga, G. C, Dacher, K., Londahl, E. A., & Smith, M. D. (2001). Love and the Commitment Problem in Romantic Relationships and Friendship. *Journal of personality and Social Psychology*, 81, 2, 247–262.
- Graham, J. M., Christiansen, K. (2009). The reliability of romantic love: A reliability generalization meta-analysis. *Personal Relationships*, 16, 49–66.
- Guerrero, L. K., & Andersen, P. A. (1998). The dark sides of jealousy and envy: desire, delusional, desperation, and destructive communication. *Dark sides of relationship*, 33–70.
- Guerrero, L. K., Farinelli, L., & McEwan B. (2009). Attachment and Relational Satisfaction: The Mediating Effect of Emotional Communication. *Communication Monographs*, 76, 487–514.
- Guerrero, L. K., & Bachman, G. F. (2006). Associations among relational maintenance behaviors, attachment-style categories, and attachment dimensions. *Communication Studies*, 57, 341–361.
- Hartl, P., Hartlová, H., (2000). Psychologický slovník. Portál, Praha
- Hazan, C., & Shaver, P. R., (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511–524.
- Hendl, J. (2005). Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace, Portál, Praha.
- Hendrick, S. S., Hendrick, C., Adler, N. L. (1988). Romantic relationships: Love, satisfaction, and staying together. *Journal of Personal and Social Psychology*, 54, 980–988
- Holman, T. M. (1981). The influence of community involvement on marital quality. *Journal of marriage and the Family*, 43, 143–149.

- Hurlbert, D. F., Apt, C., & Rombough, S. (1996). The female experience of sexual desire as a function of sexual compatibility in an intimate relationship. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 5, 7–14.
- Hyhlík, F., Nakonečný, M. (1977). Malá encyklopedie současné psychologie, Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Chesser, E. (1956). The Sexual, Marital and Family Relationships of the English Women.
- Johnson, M. P. (1991). Commitment to personal relationships. *Advances in personal relationships*, 3, 117–143.
- Kanemasa, Y., Taniguchi, Daibo, & Ishimori, M. (2004). Love styles and romantic love experience in Japan. *Social Behavior and Personality*, 32, 265–282.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118, 3–34.
- Kelly, E. L., & Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: a prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 27–40.
- Kirkpatrick, L. A., Davis, K.E. (1994). Attachment Style, Gender, and Relationship Stability: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 66, 502–512.
- Kingham, M., Gordon, H. (2004). Aspects of morbid jealousy. *Advances in Psychiatric Treatment*, 10, 207–215.
- Klapilová, K. (2010). Přednášky lidské sexuality a evoluční psychologie. FHS UK.
- Klusmann, D (2002). Sexual motivation and the duration of partnership. *Archives of Sexual Behavior*, 31, 275–287.
- Knobloch, L. K., Solomon, D.H., Cruz, M. G. (2001). The role of relationship development and attachment in the experience of romantic jealousy. *Personal Relationships*, 8, 205–224.
- Lagache, D. (1947). La jalouse amoureuse. Paris: Presses Universitaires de France.

- Larson, J. H., Anderson, S. M., Holman, T. B., Niemann, B. K. (2008). A Longitudinal Study of the Effects of Premarital Communication, Relationship Stability, and Self-Esteem on Sexual Satisfaction in the First Year of Marriage, *Sex & Marital Therapy*, 24, 193–206.
- Lawrance, K. & Byers, E. S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfactor. *Personal Relationships*, 2, 267–285.
- Lee, J. A. (1973). *The colors of love: An exploration of the ways of loving*.
- Levy, K. N., Kelly, K. M., & Jack, E. L. (2006). Sex differences in Jealousy: A Matter of Evolution or Attachment History? Department of Psychology Pennsylvania State University.
- Maddux, J. E., Tangney, J. P. (2010). *Social psychological foundations of clinical psychology*. The Guilford Press. Pp. 250.
- Marazziti, D. et al. (2003). Normal and obsessional jealousy: a study of a population of young adults, *European Psychiatry*, 18, 106–111.
- Marston, P. J., Hecht, M. L., Manke, M. L., McDaniel, S., & Reeder, H. (1998). The subjective experience of intimacy, passion, and commitment in heterosexual loving relationships. *Personal Relationships*, 5, 15–30.
- Mathes, E.W (1986). Jealousy and romantic love: A longitudinal study. *Psychological Reports*, 58, 885–886.
- Mathes, E. W., and Verstraete, C. (1986). Jealous aggression: Who is the target, the beloved or the rival? *Psychological Reports*, 72,1071–1074, 1993.
- McNulty, J. K., Neff, L. A., Karney, B. R. (2008). Beyond Initial Attraction: Physical Attractiveness in Newlywed Marriage, *Journal of Family Psychology*, 22, 135–143.
- Middleton, C. F. (1993). *The self and perceived-partner: similarity as a predictor of relationship satisfaction*. Texas Tech Univeristy.
- Montgomery, M. J., & Sorell, G. T. (1997). Differences in love attitudes across family life stages. *Family Relations*, 46, 55–61.

- Mullen, P. E., and Maack, L. H. Jealousy, pathological jealousy, and aggression. In *Aggression and Dangerousness*, P. Farrington and J. Gunn (Eds.). New York: Wiley, 1985, pp. 103–126.
- Murstein, B. I. (1988). A taxonomy of love. *The psychology of love*, 119–138.
- Nakonečný, M. (1997). Encyklopedie obecné psychologie, s. 82. Academia.
- Nesse, R. M. (1990). Evolutionary explanations of emotions. *Human Nature*, 3, 261–289.
- Parrot, W. G. (1991). The emotional experience of envy and jealousy. In P. Salovey (Ed.). *The psychology of jealousy and envy*, 3–30. New York: Guilford Press.
- Peplau, L. A., & Gordon, S. L. (1985). Women and men in love: Sex differences in close heterosexual relationships. *Women, gender, and social psychology*, 257–292.
- Pfeiffer, S. M., & Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, 6, 181–196.
- Pietrzak, R. H., Laird, J. D., Stevens, D. A., Thompson, N. S. (2001). Sex differences in human jealousy, a coordinated study of forced-choice, continuous rating-scale, and physiological responses on the same subjects. *Evolution and Human Behavior*, 23, 83 – 94.
- Pittman, J. F., Price-Bohham, S., & McKenry, P.C. (1983). Marital Cohesion: A Path Model. *Journal of Marriage and the Family*, 45, 521–531.
- Rubin, L. B. (1976). *Worlds of pain: Life in the working-class family*.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101–117.
- Rusbult, C. E., Verette, J., Whitney, G. A., Slovik, L. F., & Lipkus, I. (1991). Accommodation processes in close relationships: Theory and preliminary empirical evidence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 53–78.
- Rusbult, C. E., Olsen, N., Davis, J. L., & Hannon, P. A. (2001). Commitment and relationship maintenance mechanisms. In J. Harvey & A. Wenzel (Eds.), *Close romantic relationships*, 87–113.

- Rydell, R. J., McConnell, A. R., Bringle, R. G. (2004). Jealousy and commitment: Perceived threat and the effect of relationship alternatives. *Personal Relationships*, 11, 451–468.
- Sabini, J., & Silver, M. (2005). Ekman's basic emotions: Why not love and jealousy? *Cognition & Emotion*, 19, 693–712.
- Sadalla, E. K., Kenrick, D. T. & Vershure, B. (1987). Dominance and heterosexual attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 730–738.
- Sagarin, B.J. a Guadagno, R.E.: Sex differences in the contexts of extreme jealousy, *Personal Relationships*, 11 (2004), 319–328
- Sagarin, B. J., Becker, D. V., Guadagno R. E., Nicastle, L. D., Millevoi, A. (2002). Sex differences (and similitaries) in jealousy. The moderating influence of infidelity experience and sexual orientation of the infidelity. *Evolution and Human Behavior*, 24, (2003), 17–23.
- Selcuk, E., Zayas, V., & Hazan, C. (2010). Beyond Satisfaction: The Role of Attachment in Marital Functioning. *Journal of Family Theory & Review* 2, 258–279.
- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the „Big Five“ personality traits: their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18, 536–545.
- Schaefer, E. S., Burnett, Ch. K. (1987). Stability and Predictability of Quality of Women's Marital Relationships and Demoralization. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 1129–1136.
- Schoenfeld, E. A, Bredow, C. A., & Huston, T. L. (2012). Do Men and Women Show Love Differently in Marriage? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 38, 1396–1409.
- Shaver, P., Hazan, C., & Bradshaw, D. (1988). Love as attachment: The integration of three behavioral systems. *The psychology of love*, 69–99.
- Sheets, V. L., Fredendall, L. L., Claypool, H. M. (1997): Jealousy Evocation, Partner Reassurance, and Relationship Stability: An Exploration of the Potential Benefits of Jealousy. *Evolution and Human Behavior*, 18, 387–402.
- Simpson, J. (1987). The dissolution of romantic relationships: Factors involved in relationship stability and emotional distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 683–692.

- Smith, I. (2000, 2007, 2010). Freud Complete Works.
- Sprecher, S. (2002). Sexual satisfaction in premarital relationships. *The Journal of Sex Research, Volume 39*, Number 3: 190–196.
- Staffor, L., & Canary, D. J (1991). Maintenance strategies and romantic relationship type, gender, and relational characteristics. *Journal of Social and Personal Relationships*, 8, 217–242.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. *Psychological review*, 93, 2, 119–135.
- Surynek, A., Komárková, R., Kašparová, E. (2001). *Základy sociologického výzkumu*. Praha, Management Press.
- Symons, D. (1979). *The evolution of human sexuality*. New York: Oxford Univ. Press.
- Trivers, R.L. (1972). Parental investment and sexual selection. 136–179. In B. Campbell (Ed.), *Sexual selection and the descent of man 1871–1971*.
- Umbryová, M. (2012). Souvislost obličejové podobnosti dlouhodobých párů s celkovou sexuální spokojeností v partnerství.
- Vavrda, V. (2005). Otázky ze soudobé psychoanalýzy, 44–69.
- Virgil L. Sheets, Laura L. Fredendall, and Heather M. Claypool (1997). Jealousy Evocation, Partner Reassurance, and Relationship Stability: An Exploration of the Potential Benefits of Jealousy. *Evolution and Human Behavior*, 18, 387–402
- Weigel, D. J. (2008). A dyadic assessment of how couples indicate their commitment to each other. *Personal Relationships*, 15, 17–39.
- White, K. J., Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and Individual Differences*, 37, 1519–1530.
- White, G. L. & Mullen, P. E. (1989). *Jealousy: theory, research, and clinical strategies*. New York: Guilford press.
- White, G. L. & Mullen, P. E. (2006). Žárlivost-teorie, výzkum a klinické strategie, 223, 227, 258–259

Wilson, M., Daly, M. (1993). An evolutionary psychological perspective on male sexual proprietariness and violence against wives. *Violence and Victims*.

Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka 1: Soubor respondentů: základní deskriptiva	42
Tabulka 2: Deskriptivní údaje o spokojenosti sezení S1 a S2 – muži	43
Tabulka 3: Deskriptivní údaje o spokojenosti sezení S1 a S2 – ženy	44
Tabulka 4: Párový t-test: Změna partnerské spokojenosti mezi S1-S2 – muži	45
Tabulka 5: Párový t-test: Změna partnerské spokojenosti DAS – ženy	45
Tabulka 6: Žárlivost průměry ASJS v rámci sezení 1 a sezení 2 – muži.....	46
Tabulka 7: Párový t-test: rozdíl v žárlivosti ASJS S1 a S2 – muži.....	46
Tabulka 8: Žárlivost průměry ASJS v rámci sezení 1 a sezení 2 – ženy	47
Tabulka 9: Párový t-test: rozdíl v žárlivosti ASJS S1 a S2 – ženy	47
Tabulka 10: Lineární regrese mužský i ženský vzorek: Závislá proměnná: spokojenost; prediktor: vlastní žárlivost	48
Tabulka 11: Lineární regrese mužský i ženský vzorek: Závislá proměnná: spokojenost; prediktor: partnerova/čina žárlivost.	48
Tabulka 12: Model summary – muž – závislost změny partnerské shody na výchozí partnerčině vnímané žárlivosti	49
Tabulka 13: ANOVA – pro regresní model pro závislou proměnnou na změně spokojenosti a prediktor partnerčina žárlivost u vzorku mužů	49
Tabulka 14: Závislá proměnná (změna spokojenosti mezi S2 a S1 ve shodě v partnerském vztahu); nezávislá proměnná (partnerčina žárlivost) u vzorku mužů	49
Tabulka 15: Míra žárlivosti (měřená ASJS) v rámci dvou skupin párů – těch co se rozešli a těch co se nerozešli.....	50
Tabulka 16: Výchozí žárlivost – muži	51
Tabulka 17: Anova vlastní a partnerova žárlivost – muži	51
Tabulka 18: Závislá proměnná změna Spanierova skóru S2-S1, prediktor: délka vztahu v období prvního sezení - muži.....	52
Tabulka 19: Závislá proměnná změna Spanierova skóru S2-S1, prediktor: délka vztahu v období prvního sezení - ženy	53

Seznam grafů

Graf 1: Spokojenost ve vztahu v závislosti na jeho délce – muži.....	53
Graf 2: Spokojenost ve vztahu v závislosti na jeho délce – ženy	54

Příloha 1: Dopis respondentům

Vážení účastníci výzkumu partnerského soužití, nejdříve bychom vás opět rádi informovali, že výsledky ze studie, jíž jste se účastnili jsou stále průběžně zpracovávány a publikovány. Na závěr tohoto emailu se proto můžete seznámit se seznamem nejdůležitějších odborných publikací a mediálních ohlasů (za poslední 3 roky), které jsme díky Vaší účasti na našich studiích získali.

Velmi rádi bychom však s Vámi spolupracovali i do budoucna. **Výzkum partnerství byl totiž znovuobnoven**, protože studie dlouhodobého charakteru (opakované dotazování stejných osob a párů) jsou schopny lépe postihnout dynamičnost partnerského soužití. Máte-li zrovna 10-15 min času a náladu se zúčastnit, vyplňte prosím znovu několik Vám důvěrně známých otázek týkajících se Vašeho partnerství a uvědomte si, jak se Váš vztah posunul – (elektronický dotazník **pro ženy zde:**

http://qacademics.qualtrics.com/SE/?SID=SV_29aZjUCRudnFRvT,

elektronický dotazník **pro muže zde:**

http://qacademics.qualtrics.com/SE/?SID=SV_3C3uQL2PVUhO7vT.

Vstupní heslo jsou 3 první písmena ze jména a 3 první z příjmení (př. Kristina Kuboková: KRIKUB).

Pokud již nejste s partnerem, se kterým jste byli v době výzkumu vůbec to nevadí! Zúčastnit se mohou všichni, naopak můžete uvést, jaké byly případně důvody Vaší rozluky.

Se srdečným pozdravem

za výzkumný tým Fakulty Humanitních studií

Mgr. K. Klapilová, PhD. a K. Kuboková

P.S. (přeošlete prosím email rovněž Vašemu partnerovi/partnerce, z doby, kdy jste se účastnili výzkumu p. soužití, nejsme si totiž jisti aktuálností emailových kontaktů)

Seznam zajímavých odkazů a odborných článků z výzkumu:

http://instinkt.tyden.cz/rubriky/ostatni/tema/zarlivost-je-zelenooky-netvor_74.html

<http://www.cspychiatr.cz/detail.php?stat=776>

<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=23687>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169534665-partnerske-vztahy-aneb-navod-na-preziti/208572231000007-zarlivost/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095530301-planeta-veda/207411058200003/titulky/>

Výběr plakátů z konferencí (viz obrázky v příloze).

Correlates of Extra-Dyadic Sex in Czech Heterosexual Couples: Does Sexual Behavior of Parents Matter? (Havlicek, J., Husarova, B., Rezacova, V. & Klapilova, K. 2011)

Factors influencing men's jealousy and mate-retention behavior (Klapilová, K., Husárová, B., Havlíček, J., Kuběna, A., Weiss, P. 2006)

How to measure jealousy – introducing a new projective method (Husárová, B., Klapilová, K., Havlíček, J., Kuběna, A. 2006)

V případě, že by Vás více zajímali kompletní verze zmíněných i dalších odborných článků, kde byly výsledky výzkumu uplatněny, obraťte se na nás a my je Vám rádi zašleme.

Příloha 2: Dotazník (žena)

Vážení účastníci výzkumu partnerského soužití, vítajte na stránkách výzkumu vývoje partnerských vztahů, který se koná pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, s podporou Grantové agentury ČR. Cílem výzkumu je sledovat současný vývoj partnerských vztahů v naší republice a popsat fenomény, které ovlivňují vývoj spokojenosti mladých partnerů. Otázky, které budou následovat, se týkají zejména fungování Vašeho partnerství či Vaší partnerské historie. Velmi důležité je, abyste vše vyplňovali v klidu a v soukromí a nediskutovali své odpovědi s partnerem. Vyplňování aplikace je zcela intuitivní, řiďte se instrukcemi přítomnými na každé stránce. Délka vyplňování by neměla přesáhnout 10 min (v případě, že budete unaveni, určitě si na chvíli odpočiňte, nezavírejte však aplikaci!), průběh vyplňování můžete sledovat na počítadle dole na každé stránce. Za výzkumný tým se zavazujeme, že: veškeré údaje, jež uvedete, budou anonymizovány (vaše vstupní heslo odpovídá tomu v původním výzkumu – tři písmena z křestního jména a tři písmena z tehdejšího příjmení – př. Kateřina Klapilová je KATKLA), tato data budou použita pouze k vědeckým účelům. V případě Vašeho zájmu budou na Vaši emailovou adresu zasílány publikace, které budou založeny na výsledcích tohoto výzkumu. Přejeme hezké vyplňování, v případě jakéhokoliv problému nás kontaktujte na: partnerstvi@fhs.cuni.cz případně na tel: 604 348 403.

Za výzkumný tým, Mgr. K. Klapilová, PhD., K. Kuboková, Mgr. K. Bártová, Prof. P. Weiss.

- Souhlasím
- Nesouhlasím

Zde prosím vložte vstupní heslo.

1. Uveďte prosím své pohlaví:

- Muž
- Žena

2. Kolik je vám let?

- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23
- 24
- 25
- 26
- 27
- 28
- 29
- 30
- 31
- 32
- 33
- 34
- 35
- 36
- 37
- 38
- 39
- 40
- 41
- 42
- 43
- 44
- 45

- 46
- 47
- 48
- 49
- 50

3. Máte v současnosti stále partnerský vztah s partnerem s nímž jste se účastnila výzkumu partnerského soužití?

- Ano
- Ne

4. Uveďte prosím současnou délku trvání Vašeho partnerství (od okamžiku kdy jste spolu začali chodit): Pokud jste spolu například 4 roky a 3 měsíce, tak napište 4+3.

Otázky týkající se expartnerství

1. Co nejlépe vystihuje způsob ukončení Vašeho vztahu s Vaším expartnerem z doby, kdy jste se účastnila výzkumu:

- Odstěhování se/Rozchod
- Rozvod
- Úmrtí partnera
- Jiný (uveďte)

2. Jak je to dlouho, co Váš vztah skončil? (v letech a měsících, např. pokud je to 8 let a 6 měsíců, napište 8+6)

3. Jak dlouho Váš vztah celkem trval (odpovězte prosím v letech a měsících, např. 8+6)

4. Zaznačte podíl spokojenosti na rozpadu vztahu z následujících položek.

- Velká nespokojenost Vašeho partnera
- Mírná nespokojenost Vašeho partnera
- Stejná úroveň nespokojenosti na obou stranách
- Mírná nespokojenost Vaše vlastní
- Velká nespokojenost Vaše vlastní
- Nespokojenost nebyla důvodem rozpadu

5. Zaznačte podíl sexuální spokojenosti na rozpadu vztahu z následujících položek.

- Velká sexuální nespokojenost Vašeho partnera
- Mírná sexuální nespokojenost Vašeho partnera
- Stejná úroveň sexuální nespokojenosti na obou stranách
- Mírná sexuální nespokojenost Vaše vlastní
- Velká sexuální nespokojenost Vaše vlastní
- Sexuální nespokojenost nebyla důvodem rozpadu

6. Zaznačte podíl žárlivosti na rozpadu vztahu z následujících položek

- Velká žárlivost Vašeho partnera
- Mírná žárlivost Vašeho partnera
- Stejná úroveň žárlivosti na obou stranách
- Mírná žárlivost Vaše vlastní
- Velká žárlivost Vaše vlastní
- Žárlivost nebyla důvodem rozpadu

7. Měl někdo z Vás během Vašeho vztahu sexuální poměr (včetně milostné pletky nebo sexu na jednu noc) s někým jiným?

- Ano, on
- Ano, já
- Ano, oba dva, on první
- Ano, oba dva, já první
- Nevím o tom

8. Bez ohledu na důvody rozpadu Vašeho vztahu, kdo inicioval konec?

- Já
- On
- Někdo jiný
- Oba stejnou měrou

9. Popiště vlastními slovy důvod ukončení Vašeho vztahu

Spanierův dotazník partnerské přizpůsobivosti

1. Většina lidí v některých otázkách nesouhlasí se svým partnerem. Zaznamenejte prosím u každé položky v tabulce míru souhlasu či nesouhlasu mezi Vámi a Vaším partnerem:

	Vždy shoda (1)	Téměř vždy shoda (2)	Občas neshoda (3)	Často neshoda (4)	Téměř vždy neshoda (5)	Vždy neshoda (6)
1. Nakládání s rodinnými příjmy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Rekreace	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Náboženství	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Projevování citů	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Přátelé	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Sex	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Správné nebo vhodné chování	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Životní filosofie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Jednání s rodiči a příbuznými	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Cíle a důležité záležitosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Množství společně tráveného času	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Důležitá rozhodnutí	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Úkoly v domácnosti	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Volný čas a zájmy	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Rozhodnutí týkající se zaměstnání	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Dále jsou uvedeny některé momenty, v nichž se páry někdy shodnou a někdy ne. Označte u následujících položek, zda během posledních několika týdnů mezi Vámi vznikly rozpory nebo problémy v popsaném chování.

2. Nezájem o sex

	Ano (1)	Ne (2)
Nezájem o sex (1)	☐	☐
Neprojevování lásky (2)	☐	☐

3.

	Pořád (1)	Často (2)	Spíše častěji (3)	Občas (4)	Zřídka (5)	Nikdy (6)
1. Jak často uvažujete o ukončení vztahu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jak často Vy nebo Váš partner po hádce odchází z domu?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Jak často Vás napadne, že vztah mezi Vámi a Vaším partnerem je v pořádku?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Důvěřujete svému partnerovi?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Litujete toho, že žijete společně?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Jak často se hádáte?	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Jak často si jdete s partnerem na nervy?	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4. Jak často se následující chování vyskytuje ve Vašem vztahu?

	Každý den (1)	Téměř každý den (2)	Příležitostně (3)	Zřídka (4)	Nikdy (5)
1. Políbíte svého partnera?	☐	☐	☐	☐	☐
2. Chodíte společně za zábavou a koníčky?	☐	☐	☐	☐	☐

5. Jak často se následující chování vyskytuje ve Vašem vztahu?

	Nikdy (1)	Méně než jednou za měsíc (2)	Jednou nebo dvakrát za měsíc (3)	Jednou nebo dvakrát týdně (4)	Jednou denně (5)	Častěji než jednou denně (6)
1. Máte podnětnou výměnu názorů	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Společně se smějete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Klidně o něčem diskutujete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Společně něco plánujete	☐	☐	☐	☐	☐	☐

6. Jednotlivé body na ose představují různé stupně štěstí ve vztahu. Střední bod "šťastné" odpovídá stupni spokojenosti, jaký je ve většině vztahů. Zakroužkujte bod, který nejlépe vystihuje stupeň štěstí ve Vašem vztahu.

- Krajně nešťastné (1)
- Značně nešťastné (2)
- Trochu nešťastné (3)
- Šťastné (4)
- Velmi šťastné (5)
- Nesmírně šťastné (6)
- Dokonalé (7)

7. Který z následujících výroků vyjadřuje nejlépe vaše pocity týkající se budoucnosti Vašeho vztahu?

- Nesmírně si přeji, aby se náš vztah vydařil, a udělala bych pro to cokoliv (1)
- Velmi si přeji, aby se náš vztah vydařil, a udělám vše, co je v mých silách, aby tomu tak bylo (2)
- Velmi si přeji, aby se náš vztah vydařil, a budu k tomu poctivě přispívat (3)
- Byla bych ráda, kdyby se náš vztah vydařil, ale sama pro to nemohu dělat víc než dělám (4)
- Byla bych ráda, kdyby se náš vztah vydařil, ale odmítám pro to dělat víc než dělám nyní (5)
- Náš vztah se nemůže vydařit a já pro něj nemohu nic udělat (6)

Dotazník na žárlivost (The Anticipated Seuxual Jealousy Scale)

1. Jak byste se cítila, kdybyste se dozvěděla, že Váš partner s nějakou jinou ženou:

	Extrémně potěšená (1)	Velmi potěšená (2)	Docela potěšená (3)	Trochu potěšená (4)	Neutrálně (5)	Trochu rozrušená (6)	Docela rozrušená (7)	Velmi rozrušená (8)	Extrémně naštvaná (9)
Flirtoval	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Probíral velmi osobní věci	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Měl pohlavní styk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tancoval velmi intimním způsobem	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Políbil ji při blahopřání nebo při rozloučení	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Eroticky mazlil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Měl dlouhobý sexuální vztah	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zamiloval se	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Zaznačte, jak často Vás napadají následující myšlenky:

	(1) Nikdy	(2)	(3)	(4)	(5) Pořád
Jsem přesvědčena, že mému partnerovi se zdá někdo jiný atraktivnější než já.	☐	☐	☐	☐	☐
Mám strach, že má můj partner sexuální poměr s někým jiným	☐	☐	☐	☐	☐
Bojím se, že mého partnera sexuálně přitahuje někdo jiný	☐	☐	☐	☐	☐
Strachuji se, co všechno se může stát, když bude můj partner v kontaktu s jinými ženami	☐	☐	☐	☐	☐
Mám strach, že mě partner opustí kvůli někomu jinému	☐	☐	☐	☐	☐

3. Prosím, zaznačte, do jaké míry vás vystihují následující výroky:

	Vůbec mne nevystihuje (1)	(2)	(3)	(4)	Zcela mne vystihuje (5)
Nechci, aby byl můj partner v příliš velkém kontaktu s ostatními ženami	☐	☐	☐	☐	☐
Je pro mne nepřipustné, aby měl můj partner kamarádku ženského pohlaví	☐	☐	☐	☐	☐
Očekávám, že se můj partner nebude dívat po ostatních ženách	☐	☐	☐	☐	☐
Co se týče mého partnera, jsem spíše majetnická	☐	☐	☐	☐	☐
Je pro mne obtížné dát partnerovi dostatek volnosti (prostoru)	☐	☐	☐	☐	☐